

A brit szárazföldi hadsereg főparancsnoka Sir Róbert Napier, tábornoki főnöke Sir Garnet Wolseley, kiknek arcképeit ez alkalommal bemutatjuk.

Napier igazi katonacsallád ivadéka, mely az utóbbi negyven év alatt nem kevesebb, mint hét tábornokot, tengerengyot és diplomatát adott Angliának. Magdala Napier Róbert lord ez idő szerint az indiai hadsereg parancsnoka, most 67 éves. Neve az abyssinai hadjárat óta lett nevezetessé. Azt tartják róla, hogy a jó hadvezér minden tulajdona megvan benne. Modora katonáival szemben nyájas, de erőlyes. Terveit jól átgondolja s ritka ügyességgel veti keresztül. Nemcsak rangban, de munkában, fáradhatatlanságban is első seregében, s a nélkülözések idején példával jár elől. Az indiai nyelvekben tökéletesen jártas, a mi még inkább fokozza katonái ragaszkodását hozzá. Ritka elméleti ismeretét Indiában, Perzsiában és Khinában szerzett katonai tapasztalatokkal párosítja.

Mint 27 éves ifju lépett a kelet-indiai hadseregbe, hol tizenhét évesen volt a mérnöktagja. 1842-ben széles körben keltett figyelmet kaszányák, kórházak, egyéb katonai épületek létesítésével, melyek mintaképül szolgálnak ma is szélszerűség és kényelem tekintetében. 1845-ben a műszaki karból a tulajdonképi harci pályára lépett, s részt vett a shik-háboruban, hol két lovát lötték ki alóla. 1848-ban a moooltoni fölkelés alkalmával ő volt a működő sereg mérnökfőnöke, mely alkalommal nehéz sebet is kapott. A lázadás leverése és Pendsab (öt folyó) bekebelezése után e tartomány közmunka ügyének élére állt, s utak, csatornák készítése, s más középítkezések által az addig elmaradt tartomány bámulatos fejlődésnek indult.

Midőn 1857-ben az indiai nagy forradalom kitört, Napier, akkor ezredes, betegsége miatt Angliában volt, de azonnal állomásra sietett s mint tábornoki főnök osztott be a hadseregbe, melynél annyira kitüntette magát, hogy a Bath-rend lovagjának nevezetett ki. Ujabb sebéről fölépülve, dandárnoki ranggal mérnökfőnök lett lord Clyde seregében, hol ő vezette Luknov ellen a legteljesebb sikerrel koronázott ostrom-munkákat. Sir Hugh Rose, a középindiai sereg parancsnoka megbetegedve, Napier lépett helyére, s ekkor nyílt először alkalma mint önálló vezérnek tüntetni ki magát. Különösen mint jeles lovassági tábornok, személyesen lovagolva csapatai élén, sok kemény vereséget okozott Tantia Topeenak, a híres indiai fölkelő vezérnek, mire aztán szerencsésen vitte keresztül ez országrész békéltetési művét is.

1861-ben a Khina ellen indított két hadosztály egyikének is ő volt vezére. Mint ilyen bevette a Takov-erődöt, miért is vezérőrnagynak nevezetett ki.

Indiába visszatérte után a főkörmánycsallád tagja lett, majd 1865-ben altábornagy és a bombayi hadsereg főparancsnoka.

1867—68-ban az abyssinai expedíciónak volt vezére. E hadjáratot mint tudjuk, Anglia azért indította meg Theodor abyssinai király ellen, mivel ennek alattvalói meggyilkolák Rassam angol misszionáriust, s a király vonakodott a tetteseket megfenyíteni s ezzel Angliának elégtételt szolgáltatni. A sértett hatalom nem habo-

zott fegyveres megtorláshoz nyulni, sereget indított Abyssiniazia ellen Napier vezérlete alatt. Napier Zeylah kikötőtől egészen Magdalaig járatanl utakon, zord sziklás ösvényeken keresztül vezetése csapatait s vontatá ágyuit és nehéz társzekereit. E vonulás nagy műszaki ismereteket fölteleztet s azért neveztek el e hadjáratot „mérnök-hadjáratnak“, mely Napier hadvezéri ritka képességét minden kétségen felül helyezte. A tizenegy millió forintba került háboru a magdala ütközetben ért véget, melyben Theodor király serege teljesen megveretett s ő maga is elesett. Napier e győzelmetől nyerte a „magdala“ előnevet.

Napier nagy tekintélynek örvend hazájában a közvélemény és a sajtó előtt, melyek a legszebb reményeket kötik hozzá a jelen válságos idő kezdetén. Pedig igen egyszerű ember, úgy hogy alig is vannak igényei. A ceremóniákat nem szereti, de beletalálja magát azokba is, s szigoruan katonai magatartása által tesz kellemes benyomást. Beszédmodora rövid, velős, szívből jövő, katonás, — de ha nem kerülheti el, mint szónok is kitünő s nem rég tartott két beszéde rendkívüli hatást keltett.

A fenyegető háboru küszöbén Indiából Európába hivatott, több időt Maltában és Gibraltárban töltött, s most Londonban vezeti a hadkészületeket.

Vezérkari főnöke Wolseley vezérőrnagy 1833. június 4-én született Dublinban, jelenleg tehát 55 éves. 1852-ben lépett a seregbe, több katonai expedícióban vett részt, s Szebasztopol bevételénél is szerepelt mint mérnökfőnök. Majd Khinában és Indiában harezolt s két ízben megsebesült. 1870-ben a kanadai expedíciónak volt vezére. Neve 1873/74 óta lett szélesebb körökben ismeretes, mely időben az ashanlik ellen viselt hadjáratot.

Az ashanlik birodalma az u. n. Arany-partvidéken Felső-Guineában, az Atlantitengertől a Kong-hegység aljáig terjed. Maga a nép talán a legjelentékenyebb afrikai néger törzsek között, vitéz, bátor s bizonyos fokára birt emelkedni a civilizációnak is. Tulsulya érzetében gyakran kísérel meg visszaszerezni fennhatóságát a többi bennszülött törzsek fölött, kik angol segítséggel vívták ki függetlenségüket, — sőt még a partvidéki gyarmatokkal is megkísérel érezeteni hatalmát, melyek az előtt hollandi, majd angol véduraság alatt állottak. Az ashanlik fejedelme Sai Koffi Kalkali, ki az angolokat mindig gyűlölte, nem jó szemmel nézte a rettegett angol hatalom szomszédságát, s az ellenségeskedést azzal kezdte meg, hogy az angolok bennszülött szövetségeseit, első sorban a fantikat, megtámadta. Ez adott alkalmat az angolok fegyveres föllépésére s Wolseley expedíciójára, ki akkor, 1873 október havában az afrikai angol Arany-partnak kormányzója volt ezredesi ranggal.

Wolseley vállalata, tekintve a rendelkezésre álló eszközök csekély számát s az ellenségnek a többi vad népekénél sokkal magasabban álló kulturai fokait, igen kockázatos volt. Nem kevesebb, mint negyven ashanli esett minden angolra. Azon felül az ashanlik saját jól ismert területükön, sűrű, megközelíthetetlen erdőkből, bozótokból harezoltak. A küzdelem tovább elhúzódott egy évnél, de végre mégis az angolok teljes diadalával s az ashanli ki-

rály székvárosának, Kumaszinak elhavasztásával végződött.

Az új tábornoki főnök mint katonai író is ismeretes. Leírta az 1860-iki khinai hadjáratot, s a „Soldier's Pocket Book“ és „Handbook for the Auliliary Forces“ című könyve közkezen forog.

Éjjel.

Oh szép, midőn az ifju reggel
Habágyból pirulva kel,
S az alvó földet hűs könyvekkel
És hó csókokkal kelti fel:
Egyének lesznek a tömegből,
Szébbontja fényhozó sugár,
Kicsillan a virág a gyeptől,
Porbul kiválk a bogár.

És lellem érzi-vallja fennen
— Hogy derítő fény rezgi át —:
Nem rész csupán a végtelenben,
De maga egy egész világ!
A természethez bár parány csak,
Független attól létele,
Czélta maga szab s törvényt magának,
Önnönmagának istene!

De a midőn lellem kifárad,
Alig lebbenti szárnyait,
A tűnő nappal tovaszállnak
A büszke ábránd, balga hit,
Érzem, hogy a mit megvettem,
A földi rög, lekötve tart,
Szívem vergődik sebhedtetten
S futom az embert és a zajt:

Akkor borítsd le barna fátylod,
Titkos homályu Éj, jövel!
Takarj el ezt a szűk világot,
Nagyképi törpéséggel, —
Némítél el ezt a tomboló zajt,
Mely itt dözsöl, kufárkodik,
Büszkén halhatatlanságot óhajt
S egy rossz gödörben elbukik.

Alig borúl el az erdő árnya
E nyüzsgő, zajgó gömb felett,
Megfűt legott a dőre láma
S szent némaságnak ad helyet.
Hiú embernek törpe műve,
Ha jösz, megbávik hirtelen —
S kitárul a menny boltoz íve,
A csillagfényes végtelen.

A némaság, a végtelenség
Magához vonja lelkemet, —
Nem érzem már a föld bilincését,
Elhagy remény, emlékezet,
A kéj, a kín, mind tovalebbr,
Felejttem, hogy ember vagyok,
Elenyészem a végtelenben,
Mint tengerben a patakok . . .

Nem, oh, nem vagy borzalmas, Éjjel!
A gyáva fél töled csupán, —
A végtelenbe hullni széjjel —
Miért ne? munka, harc után.
Mely elszólit a földi homból,
Azt az órát se rettegtem;
Oh a halál se más — tudom jól —:
A némaság, a végtelen!

Inczedy László.

Pusztai találkozás.

Elbeszélés.

Ira Baksay Sándor.

(Folytatás.)

V.

Most, — miután bepillantottunk Dombay Máté szobájába és szívébe, — hagyjuk magára ábrándjaival, repüljünk át néhány hónapot és mérföldet, szálljunk le Füzfárnak kellőközébe és szaporítsuk

számát annak a „számos közönségnek“, mely a füzvári egyház nagy termében az egyházmegyei közgyűlés érdeklődő tanúaként gyűlelszik.

Szép azt látni, mikor az ilyen gyűlésre seregelnek.

Akálvinista kanonokok, — ahogyszokták néha nevezni a világi urakat, a kik a papok főbbivel közösen gyakorolják az egyházigazgatás és egyházi bíráskodás tiszteit. Urak, hivataluknál vagy születésükkel vagy érdemükkel fogva.

De bármily magas az a hivatal, az a születés, az az érdem, melylyel a világban kitűnnek, sohasem utasítják vissza azt a megtiszteltetést, melyben husz-huszonöt paraszt-köztség őket részesíti azáltal, hogy megválasztja „világi tanácsbírónak, vagy épen főkurátornak.“

Főispánok, kik ma egy egész megye összes értelmiségének tanácskozást vezetnek s holnap földélig vizsgálják egy öregbötös számadást, melyből ki kell sütniök, hová lehetett az a 2 frt 30 kr., a melyről számadó hit alatt kész erősíteni, hogy ő el nem lopta.

Rengeteg gazdák, kik tegnap fél óra alatt megkötötték a kalmárral tizezerekre menő szerződést, s ma azt veszik érett megfontolás alá, hogy a vadormi tanító fizetésébe járó kánikuláris csirke darabonként 20, avagy 25 kr-t legyen-e méltányosan megváltható.

Ügyvédek, kik tegnap uradalmakért pereltek, ma pedig egy kenderföld termése tárgyában mondanak véleményt, s e czélból elolvasnak még ma éjfélig két kőncz dokumentumot.

Államférfiak, kik tegnap a fölött határoztak, hogy akezióba lépjenek-e Oroszországgal ellen, azután eljönnek ide véleményt mondani az iránt, vajjon azon „egy mázsa huson“, mely a keresdi lelkész konvencziójában irva találtatik, marhahus értendő-e, mint a predikátor pretendálja, vagy pedig juh-hus, mint az előjárók állítják, azon okon, mert az ő községükben nem mérnek marhahust.

Ünnepelt költők. Az eszményi fenség udvarnokai, kik itt a prózai zöld asztal unalmas tanácskozásai alatt feszült figyelemmel vetik papírra az atyák torzképeit.

Nagyszakálu országgyűlési képviselők, kik tegnap végig harezoltak a romániai vámegezés ellen, s most visszatérülül végig engedik magukat szarcoltatni a román és szerem missió élelmes elnöke által.

Parlamenti pártfőnökök, kik tegnap az egész másik oldalt megpuhították egy nagy beszédben, s ma engedik magokat semmivé tétetni a falusi predikátor buzgó ékesen szólása által, s az izzadó férfunak udvarias mosolyban fizetik le a győzötték sarezát.

Nem hosszú, nem drága nekik az az idő, a mit ezen apró-cseprő ügyekben elvesztegetnek. Mert ezek az apró-cseprő ügyek homokszemek — de egy nagy drágaköben.

Itt jönnek a füzvári egyházmegye világi férfai. Ez a fiatal mágnás, a ki imént tért haza Zürichből; az egyházi ügyekből ugyan édes-keveset tud, de majd beleoklik, hiszen minden apja, öregapja koadjutor kurátor volt Bodrog-Keresztúrtól fogva a mai napig. Kötelessége neki is. Azután jön ügyvéd, a ki a zöld asztalnál a fiatal gróf előtt foglal helyet, mint rangban és

hivatali idejére nézve elébb való. Azután másik két ur, a kiket a harmadik vármegyéből szolított ide a kötelesség. Azután Talpárdi Gáspár a segédgondnok, a ki helyben Füzfáron lakik ugyan, de azért a szomszéd utcabeli főnöki lakásáról őt lovas hintóban jó a parókhiáig, mert a dignitás azt kívánja; hozván magával elnöktársát az esperestet is.

Az udvaron és kapu előtt csoportoznak a gyűlés alkotó tagjai.

Ott van N. t. Fűrfaragó ur, a ki azért nevezetik Fűrfaragónak, mert öröklé statumumokat fűrfarag; zsebje tele van ház-szabály, lelkész-választási, káplán-tartási, káplán-elhelyezési, simonia-korlátozási, beiktatás-rendezési s több efféle javaslatokkal. Az atyák reszketnek tőle, ha látják, mert tudják, hogy a gyűlés az ő jelentése miatt egy nappal tovább fog tartani, a mi a traktusnak 125 frtjába kerül. Ugy fognak ki rajta, hogy minden indítványát rövid uton a superintendenciára terjesztik. Bajlódják vele a superintendenciát.

Emitt búskodik tiszt. Kérges ur, a kinek van egy Pitavalja, melyet csak azért tanulmányoz, hogy az ott előforduló kriminalitásokat sorrend szerint ráragaszsa mindazon ifju atyafiakra, a kik elég szerencsétlenek magukat valami rendes hivatal elnyerésével kecsgetetni.

Emitt emelkedik tiszt. Rúth Mihály ur, a ki a traktus bölcsének neveznek, mivel minden embert összeszamaraz; az öregeket, mert már vének, az ifjakat, mert még gyerekek. Könnyű neki, levén középkorú férfiú. Büszke a függetlenségére, mert ötlet semmi hivatallal, vagy kegyes mosolylyal le nem lehet kenyezni annyira, hogy kivétel tegyen valakire nézve azon kollektív czím alól, mely alá az egész emberi nemzetet fentebb összefoglalta.

Item: Effendi Kucsuk Mehemet Ali Seitán Ibrahim. Ahogy a találós eszű rektorok tiszt. Hegyenvölgyi uramat négy-szemközt emlegetik, kiknek ő *Dallaesusuk*. Egy napi járó földre maga körül minden felekezeti tanítót kipusztított már, s a helybeli iskolát csak azért nem tette községgé, hogy legyen kit nyaggatni. Különben született körülkés, s ha beül valami examenbe, addig onnét ki nem jön, míg a mestert ki nem vexálja a templomból.

Hát azok a mesebeli predikátorok, a kik Tompával az öreg harangozó vállaira támaszkodva kimennek a temetőkertbe, talán nem is azért, hogy a Szép Julcsa fejfáját megnézzék, hanem hogy az a kis sarju megszáradt-e már, és a szilvát nem horgaszták-e el a lovászgyerekek, mint-hogy az ő és új temetők haszna a predikátoré, — nemegyszersmind anyesedéki.

A kiknek méhesük a tudomány, — muzemük a buzgóság, nagyszobájuk a vendéglátás, — háznépük az erkölcs, — udvaruk a rend és tisztaság tüköre. A kik a főispán, a földes ur, a királyi herczeg, a váci püspök tiszteletére palástosan megjelennek a küldöttséggel, és örök hálával emlegetik, hogy ő méltósága vagy excellenciája milyen kegyesen szóba ereszkedett velük. A kiknek szép simára borotvált piros arczuk világosan utal arra a szívóságra, melylyel egész környezetüket boldogítja.

Ha csak azokban a marczone alakokban nem keresed, a kik a folyosón egy csoportban állva beszélgetnek! Őszbe kevere-

dett szakáluk honvédkapitányokra mutat; pedig ha ez a szakál eltűnnék, menten előttem állana az az eszményi jóság, a kit könyvekből ismersz. Ugy van! Ezek is úgy kezdték az életet. Szép Schwarzenberg-barkóval, bajusztalan, szakáltalan. Mikor aztán eljött az idő, megeresztették a magyar diszt. Beszélhetett aztán eszendők fordultával a magas helytartóság, hogy „az ugynevezett egész szakál — Vollbart — hordozása átalában betiltatik, az arczszakáll és bajusz viselése pedig minden tulzástól távol és oly szabály szerint engedtetik meg, hogy az áll a száj végétől — Mundwinkel — lefelé teljesen borotválva legyen“ — —. Csak azért is! Még bojtorjángyökér-esszenciával is! Beszélhetnek a fiatal óriások, hogy a papi tekintély megöli a szakált! Hát nincs ő nekik tekintélyük? Nézzétek a nagybácsit azzal a rengeteg zászlóval! Meri annak a kezét megtagogatni a fiókfalvi presbyter? Vagy mer annak az ablaka alatt futólni a lovász-gyerek? Vagy bírák uraimék egész nótárusostól mernének odaizenni hozzá, hogy ne sajnáljon átlépni a helység házához? Hohó fráter, a nagybácsi szakálosan is különb legény, mint ti, ha a hajatokat leberetváltjátok is. Ti kezdetek új módot; ők szakálosan kezdték, úgy is végzik.

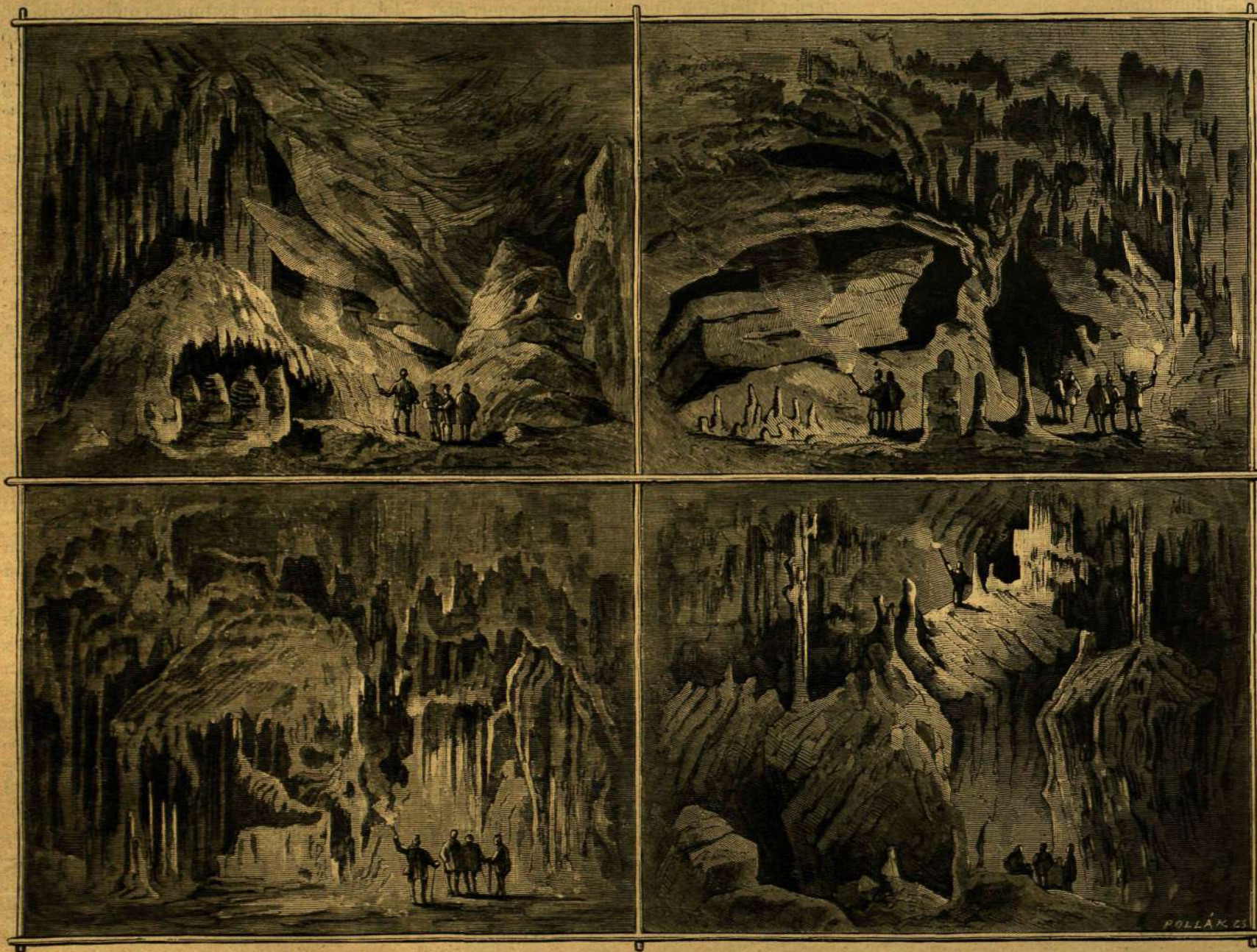
Ez a méltóságos tekintetű, magas megtermett alak azzal a kövéres piros orczával, jóságos kegyes szemekkel — a ki most lép ki az ötlovas kocsiából — — Ne higyetek a külsőnek! Az alatt a szép fekete se-lyemkabát-hajtóka alatt nem-emberi szív dobog, hanem egy rettenetes mélységű belső zseb, a mely örökön-öröklé tele van gyűjtő iverkek, kéro iverkek jótékony czélokra, szerző által kinyomatottértekezésekkel, még jótékonyabb czélokra; a gyülekezet közkívánatára kinyomatott alkalmi predikációkkal; előfizetési felhívásokkal, tankönyvek árjegyzékeivel, globusok, térképek prospektusai; templom-, iskola-, orgona-építésre, harang-vételre, torony-reparálásra, kétosztályu gymnasiumnak nyolcz osztályúvá tételére a nm. m. k. miniszterium által engedélyezett s kibocsátott sorsjegyekkel, melyeket Nagy-Szombattól Nagy-Szebenig a ki van „irhatnám és szerepelhetném“ ember, mind ő hozzá küldöz. Ő neki esperesi kötelessége a naponként hozzá tízezer érkező kéro és előfizető iverke, a szép tarkabarka sorsjegyekre összefogdosni a maga rekrutáit. Szaladna tőle minden ember, de nem lehet, mert ő az esperes; muszáj venni, aláírni, előfizetni mindent, a mit ő kér. — Mikor olyan szépen tud kérni, oly finoman nyakadba akasztja, mintha egész életét a jótékony bazárban töltötte volna el.

Amott tisztos kékbéliek tanakodnak hátratett kezekkel, kérdezvén egymástól a vetések állását, és félszemmel vizsgálván az atyákat. Ezek egyházi képviselők. Némelyiknek két mándlija erősen megkopott. Ne hidd, hogy ez valami alpári ember volna. Ellenkezőleg, ez azt jelenti, hogy ő már rég óta koptatja az előjárói kontózt, s majd meglátod, milyen rutinja van az ékesszólásban. A többiek, a kiken még meg sincs törődve a két posztó, egészen új emberek, s nem ösmervén a dörgést, még a mesterreknek is nagy reverenciával köszönnék.

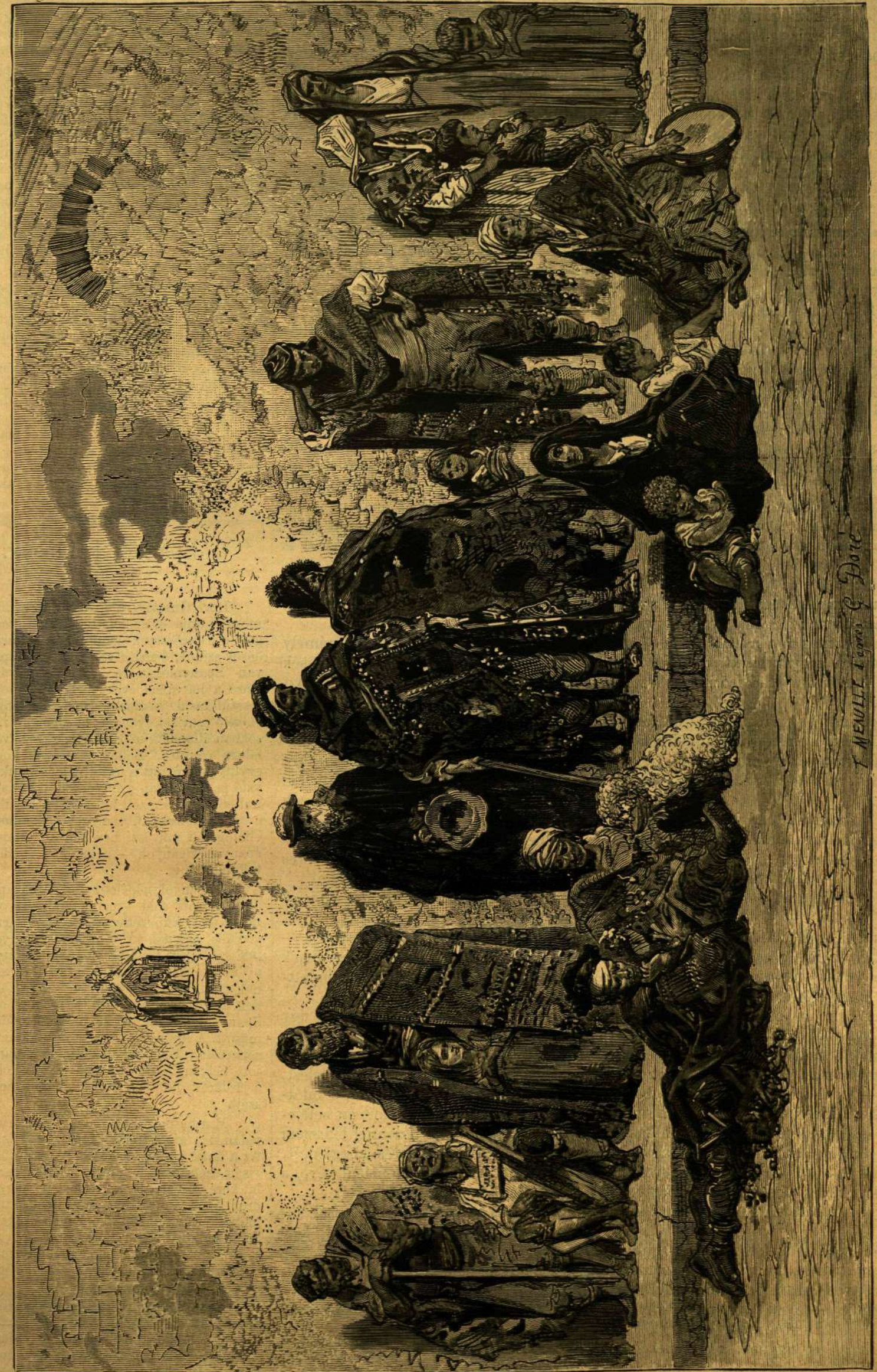
Mert a fiatal nemzedék is itt van. Udvarias szolgálatkész fiatal nép, mikor az atyák között van; csipős nyelvű, gúnyoros, adomázó, kedélyes, mikor nincs itthon a

ANGOL MATRÓZOK HADIGYAKORLATA A HAJÓN.

A méhkasok.
A Retek-ág: Kápolna.Proserpina hálózobája.
A pokol torka.

KÉPEK AZ AGGTELEKI BARLANGBÓL. — (PROCHÉ RAJZAI UTÁN.)

SPANYOL KOLDUSOK BURGOSZBAN. — DORÉ GUSZTÁV RAJZA.

macska; keserű, mikor eszibe jut a papi zsarnokság, melyet deákul úgy nevez, hogy canonica hora. Nyilván most is erről beszélnek. Egy a többi közül magasan tartja fejét és óra-zsinorjával játszik. Elvitathatatlan jele a községi tanítónak, a mint szánalommal veszi tudomásul felekezeti kollégái panasztát.

Most sebes hajtással három könnyű kocsi gördül a párokia kapuja elé. Az érkezők kikelnek a décz-bundákból; az udvaron mozgalom és suttogás támad.

Ezek a kondori urak. Ezek ám az emberek! Nem nyüglődnek, nem nyavalyognak sokat, hanem a mult tavasszal eszközbe jut, hogy ekklézsiát kellene alkotni, s egy év alatt készen vannak templommal, paplakkal, papi fizetéssel, melynek első tétele „száz arany“ vert aranyban; valami özeveg nagyságos asszony alapította. Nyolczvan hold föld prmissima klassis; rizskását terem!

Az „egyházias“ férfiak általános csudálat tárgyai. Vezérik Ihárosi egy iratesomagt nyújt át az esperesnek, melyet a Nagytiszteletű ur figyelmesen megtekint, azután a többi csomagok közé helyez.

— Ez eddig jól van. De hát találtak-e a kondori urak, a kit papjuknak óhajtanának.

— Utána néztünk — felelt Ihárosi — s találtunk is. Mi Dombay Máté urat szeretnénk megnyerni. Sok jót hallottunk felőle.

— Beszéltek vele? Elfogadja?

— Annyira nem mentünk. Egyházi ős autonómiának azt hozza magával, hogy az esperes erősíti meg a választást.

Az esperes nagyot nézett az autonóm férfin. Nem tudta elhatározni ravasz-e vagy együgyű.

— Ez mindjól van, jó uraim! csak hogy a megerősítést Dombay ur elhatározása változtatja tényre. De alig hiszem, hogy ajánlkoznék, miután a tarhalmiak is megtisztelték.

— A tarhalmiak? már az más; azonban ha mégis a tarhalmiak más gondolatra térnének — akkor?

— Akkor — felelt rá Csont Ábel — volenti non fit injuria.

A kondori urak elkezdtek ismerkedni. Felkeresték az ismerősebb papokat, azok előtt lerajzolták, mennyi buzgóságot fejtettek ki, nagy erőfeszítéssel, hogy zsenge egyházukat létrehozassák. Figyelmeztették a befolyásosabbakat, hogy vegyék szívrokre ennek a szépen indult kis egyháznak az ügyét, mert ha most kezdetben elrontják, — ha valami nem odavaló embert löknek oda, a kinek se tudománya, se szónoki képessége, se tapintatos finom modora, — bizony ahogy kezdődött, úgy el is végződik ez a szépen indult kis egyház, és a késő maradvék a mostani oszlopembereket fogja kárhozatni, a miért veszni engedték.

Azután ismerkednek tovább. Az atyáktól az uraimékhöz fordulnak, beszélnek velük közönyös dolgokról, azután áttérnek az egyházi ügyekre és Dávid ur hatalmas szavakkal lelkükre köti, hogy legyenek élő oszlopai annak az ügynek, a melynek örüllőn elhívtak, mert — úgy mond — elvész a nép, a mely tudomány nélkül való.

Igy megtámogatva szavainak igazságát a szentírással, ott hagyja a maga társait

és egy másik csoporthoz fordul. Kiveszi a szívük titkát, hogy ez a tarhalmi küldöttség.

— „Mert édes atyámfiai, drága jógonk nekünk, őseink vérével és könnyeivel megszentelt jogunk nekünk, magyar református kálvinista protestánsoknak a mi drága autonómiánk. Mi is mikor megalkottuk e mi zsenge egyházunkat, megkaptuk a sok jóakaratu tanácsot, hogy így bizzuk, úgy bizzuk a szentszékre, hogy ő adjon nekünk papot, és ne bocsátkozzunk magunk a választásba. Micsoda! hogy mi lemondjunk a mi sarkalatos jogunkról, és hogy minket csak olyan teddide teddoda népeknek nézzenek! Már kérem szépen, hiszen nem tehetjük magunkat az előkelő és fényes gyülekezetekhez, de mégis kikérjük magunknak, hogy ne nézzenek holmi Kakucsának. Még az unokáink is megátkoznának, ha eladnánk a mi ősi autonómiánkat! Meg is érdemelnénk.

A tarhalmi küldöttség összenézett. Ihárosi pedig tovább ment ismerkedni.

Mikor aztán a gyűlés folyama alatt sorrendre került a tarhalmi lelkesedés ügye, és az esperes örömmel jelentette a tarhalmi egyháznak az egyházi kormányzat iránt tanusított példafátn bizodalalmát, mely szerint lemondván ez esetre választási jogáról, egyenesen az esperes bizta a kinevezést, s ő e bizodalomnak megfelelőleg Dombay Máté jeles ifju atyafiut ajánlotta, kit a tarhalmi díszes egyház el is fogadott . . .

Akkor előlépett a tarhalmi küldöttség vezére, és szépen elmondotta azt, a mit Dávid úrtól tanult.

hogy igaz ugyan, miszerint némely zsöllér emberek, de a kiknek semmi jussok sincs az ekklézsiában, annál fogva ők azt nem úgy értették, mert mi haszna az ekklézsiának, ha a népeknek még a maga papját sem szabad választani. Ők ugyan szeretik a jámbort — embernek, de a szavazatja kicsiny az ő kathedrájukba, kihuzná őket otthon a nép, mert ő náluk mindig nagy papok voltak. . . .

— Tehát nem akarják kegyelmetek elfogadni Dombay urat? — kérde az esperes reszkető hangon és kigyúlt homlokkal.

— Mi szeretnénk, követjük alázatossággal, de a nép . . .

— Jól van, ne folytassuk tovább. — Kérem a tisztelt közgyűlést, kegyeskedjék e tárgyban tett jelentésemet nem mondott-nak tekinteni. —

Akkor felkelt az elnöki székből, és úgy folytatta.

— Minthogy pedig a tarhalmi küldöttség megengedte magának azt a kedvtelést, hogy engem hazugságba hagyjon, s valótannak nyilvánította azt, a mit én befereztem tényként adtam elő: ezennel leteszem az esperesi hivatalt, kérvén a közgyűlést, hogy e nyilatkozatomat tudomásul véve, a helyettesítésről azonnal intézkedjék.

Az urak és az atyák felkeltek székeikről, körülvették a tisztas öreg urat, kérlelve, hogy vegye vissza lemondását, egy egyház miatt ne büntesse az egész egyházmegyét.

De az öreg ur hajthatatlan maradt.

(Folyt. követk.)

Angol matrózok hadigyakorlatai.

A háboru nem halt meg, csak alszik. A mint a körülmények alakulni látszanak, újra fel fog lobbanni a harci fátyla s messze fog harapózni tüze két világrész területén és a tengeren.

Anglia készen áll, hogy akcióba lépjen. Tengeri vasszörnyetei usznak a tengereken, halált és pusztulást hordozva most még néma torkaikkban.

Ha a háboru kitör Anglia és Oroszország között: nehéz lesz meghatározni, hol lesz a sulypontja? Annyi azonban bizonyos, hogy a harezter eseményei iránti érdeklődésünknek a tenger fogja a maga részén követelni legalább felét.

Az angol hajóhad két század óta a legelső a világon. Magában Londonnak egyik a tengerparthoz közel eső külvárosában Wolwiehban béke idejében is 3—4000 munkás foglalkozik évenként hadiszerek készítésével, s nagy hadihajóinak száma százakra megy. A legújabb találmányokat, melyek az öldöklő eszközökre nézve újabb időben oly nagyszámúak, az angolok rögtön érvényesítik, s a vagyonos állam, miután birodalmának minden részével csak hajón közlekedhetik, s kereskedelme is főképp a tengeren van szorítva, milliókat költ évenként hadi hajóinak felszerelésére.

De nemcsak hajói, hanem matrózai is hiresek. Ügyességök, kitartásuk s hidegvérük a legnagyobb veszély pillanatában is tulstult ad nekik más nemzetek tengerészei felett. Kiképzettségük egészen katonai szigorral történik. Mellékelt képünk is oly jelenetet ábrázol, midőn az angol matrózok a hadihajó fedélzetén katonai gyakorlatokat tartanak. Ily gyakorlatok a béke napjaiban is szigoruan megtartatnak, s nagyrészt annak köszönhető, hogy az angol matróz, még mielőtt a sik tengerre szállna, kész katonává lesz, s hogy jelenleg az első matróz a világnak, azt nagy részt folytonos katonai gyakorlatának lehet tulajdonítani.

Spanyol koldusok.

(Doré rajza.)

Doré Gusztáv, a hírneves francia rajzoló mesteri önjá előszeretettel örökíti meg a hidalgók, a parázsszemű sennorák s a karlista-lázadások szülőföldének festői alakjait. Mappája telve van Spanyolországra vonatkozó vázlatokkal. Doré a hatvanas évek végén tudvalevőleg keresztül-kasul beutazta Spanyolországot; nem előkelő turista gyanánt, ki csupán a nagy városokban állapodik meg, hanem ugyszólván faluról falura vonulva. Betért az utszéli koresmákba, együtt poharazott a festői népviseletük által ki-váló parasztokkal, gyönyörködött a hamisítatlanul előadott nemzeti táncokban, tanulmányozta a „torreadorokat“, zenészeket, koldusokat, sőt ellátogatott művészi hevében a „gitánók“, — a spanyol cigányok — nem épen vendégmarasztaló odúba is.

A spanyol népéletre, s a Manzanares vize által mosott föld tipikus alakjaira vonatkozó rajzai tehát a közvetlenség becsével bírnak. Ilyen genialis önjának azon rajza is, melyet lapunk mai számában közlünk. Spanyol koldusokat örökít meg e képen Doré, a mint Burgos városának számukra kijelölt helyén a „dolce far niente“-nek, az édes semmitetésnek adózkan. A koldulás Spanyolországban inkább mesterség, mint bárhol másutt. A nyilvános kéregetők majdnem szervezett cézhet képeznek. Az általuk elfoglalta tartott helyen idegennek nem szabad koldulni. Az a járdarész, hol csoportosan állanak, apáról fiúra száll.

Mintha még e koldusok is megőriztek volna valamit a közmondásos spanyol büszkeségből. Az a fiatal fickó, ki kétségkívül szerföltött megviselt czafrangos takaróját festőien terítette vállal köré, oly állásba helyezkedett, hogy nem egy drámai hős tanulhatna tőle szinpadit, „attitude“-öt. Mellette egy foltosított köpenybe taktak sennor áll, ki kalapját igen vállalkozón esakta feloldalra. S az a középhelyen álló, mankós, magas alak nem tűnik-e ki bizonyos előkelő magatartás által?

Noha Spanyolországban sokkal több koldus van, mint az északiabb tartományokban, helyezték aránylag jóval kedvezőbb. Az andalusiai nap melege egész éven át megvédi őket a hidegebb egőv alatt lakó szegények kéllelhetlen ellenségetől, a hidegtől. S a mértékletesség, mely a spanyol fajt előnyösen jellemzi, bizonyára megkönnyíti nekik a megelégedést sorsukkal.

Négy kép a magyar alvilágból.

Vannak bizonyos természeti tünemények, melyeket lehetetlen a valósághoz híven leírni. Azokat látni kell. Ilyen az aggtelki Baradla. 1782 óta tudományos művek, tárczazsíkkék, beszélek tárgyalják a Baradlát; a hatást megannyi mesének, nagyszerűnek állítja, de csak halvány körvonalatokat nyujtanak arról a mély benyomásról, melyet ez alvilág a szemlélőre tesz. Ha az utas félnapi gyaloglás után a barlang szádájához visszatér, észlelve jutnak gyermekkori meséi, a Tündér Ilona kertje, az óriási márvánpaloták, az arany-almák, a szörnyek és lidérek, s mindez e határtalan üreg cseppkő-hálózata idézi elő. Majd vad, kietlen kriptaszerű boltzatban lobog kísérteties fényben a vezető fátylaja, majd ismét mosolygó fülkék váltakoznak száz meg százféle szoboralakkal. Itt orgonaszerűen zümmög a cseppkő, amott mintha boszorkányhad üzné a vadást, úgy zúg és süstörög a kifelé törtető patak meg-megtörő habja.

A barlang e mesés alakzat-csoportozatait akarja lehetőleg visszatükröztetni rajzaiban, a vállalkozó szellemű Proché, löseje mérnök.

A Baradla az európai barlangok közt nagyságra nézve első helyen áll, szépségét tekintve pedig ritkítja pártját az egész világon. Kis felőlára fekszik Gömörmegye Aggtelek nevű helységétől. A barlang szádája sziklatömbök által van fedve s csak közelebről látható. Vízszintes kiterjedése meghaladja a mérföldet, s kikutatott ágaiával együtt összes hossza Hunfalvy szerint, ki 1867-ben a természetvizsgálók kirándulása alkalmával tette észleletit, 4194 öl, Proché szerint 4494 öl, de a tavaly kikutatott új ágakkal együtt bátran tehetjük 4700 öltre. Átalan véve két főágra oszlik: a régi ágra, mely az ugynevezett Vas-kapuig terjed, s a Vass Imre főmérnök s a Baradla leg-alaposabb ismerőse által kikutatott új ágra. Melékáig közül legszebb a Retek-barlang, melyet egyik képünk ábrázol. Nem kevésbé szép a tavaly kikutatott bűdöstői barlang, melynek egyik oszlopa „a plevnai diadal emléke“ (még az akkori boldog időkben!) kolossal is a mellett mesteri alakzat.

A mi a Baradla geologiai fontosságát illeti, az rövidre vonva abban áll, hogy a gömőri mészkő-hegység sajátosságai itt az aggtelki vidéken mutatkoznak leghatározottabban. Nevezetes az is, hogy legújabbban az országos levéltárban felfedezett XVI. és XVII. századbeli források épen úgy írják le a vidéket, mint modern geológusaink. A határok, a kopár ritkás dombháta, a lapák (kisebb-nagyobb vájadékok) ugyan úgy jellemeztetnek, mint most.

Ösrégészeti jelentőségét b. Nyáry Jenő kutatásai derítették ki. Ásatásai egy őskori temető fölfedezésére vezettek, a magyar föld őstörténetének egy homályos lapjára vetettek világot. Nem ereszkedhetünk itt leleteinek részletes leírásába, nemcsakra úgy is megjelenend széles alapon tervezett munkája, mely bizonyára méltó lesz az érdekes tárgyhöz. Akkor lesz alkalmunk rá visszatérni.

Történelmét tekintve, forrásaink igazolják, hogy a barlang minden időben ismeretes volt; s a XV. században a Kecssey (az okiratokban Kecső, Kechow, közel helységtől) nemesek bírták, a XVI. században a Zsenyiek, később az ott lakó kis nemese, a Szegek stb.; jelenleg vidéki komposzerátus birtokolja.

S most bemutatjuk képeinket, melyek Proché ur mintegy 150 darabból álló gyűjteményének kétségkívül legsikerültebbjeit képezik.

Elve megjegyezzük, hogy az egyes alakzatokat Vass Imre keresztelte el, még pedig igen szerencsésen; az aggtelkei népség apraja, nagyja úgy tudja ezeket, s oly műfőrtől magyarázza, mintha valami német professor elemzné a szobrokat.

Első képünk *Proserpina hűlőszobáját* ábrázolja. E részlet már az új ágra van, valamint hogy ebben általában sokkal szebb alakzatok vannak, mint a régiében. Egy kis mellékágit látunk magunk előtt, melynek nyílásán majd hullámszerű majd építészeti faragványokat ábrázoló cseppkövek, ezerszeresen törik meg a fátyla fénye. Az egész boltzatot a középen egy sudár oszlop látszik tartani, melytől jobbra, balra ezerbogar kötmömbök s kölapok, közé-közbe a földből kinőni látszó szép cseppkövekkel (stalagmit) emelik a benyomást. A háttérben a fátylafény által kissé áttört félhomály csalogatja a nézőt.

Kedves kis képet állit előnkbe a második ábra. Valóságos méheben négy kis méhkas látszik. Fölötté hosszadnak legfőbb cseppkő-fonalak ernyőt képeznek. Előnéz az ember órahosszakig, ha a vezető nem unszolna a harsány előre — szózatall.

Harmadik ábránk a barlang szépségeinek kicsiben egész kincses házat adja vissza. A *Retek-ág* a főág egyik kitágulásától jobbra esik, s e föntebb bemutatott alakzatok előtt van. Határozottan legszebb része a Baradlának. Nevét a retek-alaku cseppkövektől kapta, melyek egészen fényesen csillognak, minthogy a látogatóknak csak kis része jut el ez áig, s fátylós füstjével nem homályosítja el ragyogó külsejüket.

A most képződő cseppkövek, melyek mindenféle tárgyat, függönyt, csapot, mennyeztet, csillárt, gyűrűt, láncot, alkotnak az ezerágu villogó kifejtett stalagtitok, az erekkel áttört kristályszerű falak, ezerszeresen megtörve adják vissza a fényt, az aczelos kongású nagy cseppkövek oly csodás hatást idéznek elő, melyet a többi ágak szépségei sem bírnak eloszlatni.

E részlet a *kapolnát* ábrázolja. Ott látjuk a természetes szöszéket, a mennyeztetet, a keresztel medenczét, az óltárt, előtte a *gyertyákat*, s mindez csak most van keletkező félben. Sudár csövesekék végén mint valami gyöngy: úgy tapad a vízcsépp.

Ez ágit egészen végig járni nem lehet. Mintegy 580 ölnyre járható az út, ennek végén két összehajló szikla mered az utas ele, melynek hasadékaiból meglehetősen folyóvíz tudul ki.

Zord és ijesztő képet mutat negyedik ábránk; ez a „*pokol torka*“, s egyuttal eddig ismert vége a Baradlának. Meredek omladékok jévezet torlaszokat alkotnak itt, a cseppkövek tiszta fehérek, a szem alig állja ki a vakító fényt. A falak beljebb-beljebb torlódnak, a patak egyszerre eltűnik s csak Jósafőnél (fél mérföld Aggtelektől é.-k.-re,) mint nagyobb folyóvíz törtet elő s a Kecsőbe ömlik.

A pokol non-plus-ultrája a Baradlának. A torkolatig csak nagy ügygyel-bajjal lehet eljutni; megkísérlették már a repszést is, de ez itt föltöte veszélyes. A helység derék lelkeséje Baksay Sándor ur, a Baradlának jelenleg leg-alaposabb ismerője gyakran megkísérelé a tovább hatolást, de mindannyiszor legyőzhetetlen akadályok álltak el útját. A barlang e pontjáig csak kevesen hatoltak el, annál nagyobb az érdem, hogy Proché ur nem kímélve a fáradságot csinos és áttekinthető rajzot nyujtott róla.

Végeztül a barlang fenntartásáról kell még néhány szót szólnunk. Magyarország e legszebb természeti ritkasága 105 frtér van bérbe adva, szurokfákkal piszkítják be a legszebb részeket, utjai majdnem oly rosszak, mint az ugynevezett „kiigazított“ országutak, a legfőltünőbb, kiegészítő darabokat kövekkel hajigálja le a vezető néhány fillértér, s végül az Aggtelekre jutás, a helység két-három mérföldnyire levén a pelsőzi, tornallai vasuti állomástól, néha lehetetlen.

E bajokon segíteni kell a birtokosoknak, ha e nevezetességet nem akarják tönkre juttatni. Kirándulóinkat pedig figyelmeztetjük, hogy ne sajnálják a fáradságos utat Aggtelekre, az élvezet százszorosán kárpótolja azt.

Thallóczy Lajos.

A persa sah vadászatai.

Botta és Layard, kik angol követsegi szolgálatban huzamos időt töltöttek a persa udvar körében s a midőn igen érdekes észleleteket tettek a régi persa és asszír birodalom művelődéstörténeti emlékeire vonatkozólag, egyszeresmind a persa vadászatokról is érdekes jeleneteket jegyeztek föl.

Szerintök már Persia legrégibb királyai kiváló előszeretettel üzték a vadászatot. Így pl. Dárius, ki soha esatát nem nyert, de a kinek emlékköve e föliratot vették: „kitünő lovas és a vadászatban mindig szerencsés volt.“

A most élő persa sah szintén szenvedélyes követője Nimródának, s nagymennyiségű elefántot, tigris, párdenczot, struezot, giraffot, s egyéb nagy vadat tart, ama nagy vadászatok alkalmára, melyek egy-egy fényes udvari ünnepkor a programm kiegészítő részét képezik.

A teheráni udvarnál tartózkodó angol-, francia- és oroszországi követek nagyot véténének az

ott uralkodó nagyuri szokások ellen és sokat veszténének tekintélyükből, ha az ott dívatozó vadászatokhoz szükséges sölymokat és vadászeshalkakat nem tartanának.

Iran gyermekei általában nagyon kedvelik a vadászatot, s különösen a sölymászatot kiváló ügyességgel és értelemmel gyakorolják.

Az északi tartományok ősrétegeiben a nagyvadak közül a király-tigris még mindig nagy számban tartózkodik. E fenevadakat Ghilan, Mazenderan és Asterabad tartományok lakosai még mindig a régi kanócz-puskákkal vadásznak, s hogy a primitív, rossz fegyverekkel is mily ügyességgel, arról elegendő tanúságot tesz az a körülmény, hogy az általuk vásárra vitt tigrisbőrök mindig fejlődésre mutatnak, míg a mi európai vadászaink, jelessebb löfégyverek mellett is, gyakran tönkre teszik a tigrisnek pompás bundáját, rendesen a legnagyobb czélpontot keresve az állatot.

Gyakrabban előforduló állatok és madarak Persiában a hiéna, gazella, róka, medve, farkas, vadjuh, tüzök, köcsag, bivaly s több más kerdőző állat. Ázsiának délynyugoti részén még mindig nagy számmal talható a vadkecske is magasabb hegyvidéken.

A kisebb vadászatok Persiában a nyúlakra, fácánokra, vörös és fekete gölyamadarakra, szalonkákra és réczefajokra történnek. Apró madarakra vadászni, — mint ez a mívelt Európában szokás, — Persziában a hallatlan dolgok közé tartozik.

A nyúl a legolcsóbb pecsenye ott (a mi pénzünk szerint 10 kr.), minthogy az orthodox persa a nyulat legtisztátalanabb állatnak tartja, melynek húsát élvezni ősi vallása tiltja. Az antilopokat gyakran elevenen elfogva házi állatokká szeldelik s nem ritkán láthatni ezeket a terraszokon és házfedeleken szökdecselni.

A sakál némely vidéken estalkonytól virradatig egész falkával barangol, s gyakran egész a helységekig elköborognak.

Persziában a vadászatot mindenütt meg van engedve, kivéve az uralkodó számára elkülönített vadászterületeket.

Teherán vadászatkedvelőinek legszokottabb kirándulásai Veramin vadakban bővelkedő síkjaira történnek. Különösen a sölymvadászatot üzik ott nagy mérvben.

De nézzük, hogy rajzolja egyik szemtanú a persa udvari diszvadászatot.

„A sah egy kásmír-szövetből összetűzött kulidsér (kabát, melynek ujjai csupán könyökök érnek), világoskék bő nadragot, husszuszárú eszmát és kék Zampa-köpenyt viselt, mely alól a vörös garibaldi-űng koronként kilátszott. Ez utóbbi ama tucatzóltó való volt, melyet az angol követ, tisztelete jeleül, a sahnak ajándékozott. Fővegül, a régi dívatu magas „kula“ helyett, — melyet mai napság inkább csak a közrendűek viselnek, — egy kis báránybőr sípkát alkalmazott.

A vadászesapat élén a fővadászmester haladt, — mellén egy arany patkányhoz hasonló disztiménnyel — követve számos vörösruhás gyalog- és lovas vadástól, kiknek mindannyia hosszú dardával volt fölfegyverkezve. Közvetlen a király lova előtt az udvari főméltoóságok lépdelték nagy komolyan. Ezek nem a vadászt kedveert jelennek meg, hanem csupán azért, hogy a sahnak kíséreteül szolgálván, az ünnepély fényét emeljék.

Az állam eme támaszai és a király mögött megy a „rapkt-dar“ (a király főszekendőhordó mestere), utána az „abdari“ (pohárnok), ki hideg vizet visz a felség számára arany theas-kammban. Ez után következik a „tufenkbar“-ok (puskátöltő vadászok), a „ferrar“-ok, kik a vadászatit idényen a rendőrséget képezik, illetőleg az ütlegetek osztogatják az illetőknek és szükség esetén — mivel hogy a persa törvénykezési eljárás nem nagyon komplikált, — a magokat helytelenül viselő egyéneket a vilávilágra kuldik. A menetet a „kalánok“ (pipatöltőgötek) és szakácsok s a nagyszámú meghívott vendégek, a „dzselandar“ (karavánvezető) s a „mekhter“ (lovászmester) rekesztik be. Utóbbinak föladata: ügyelni a tömérdék élelemszerre, főződényekre, butorokra, szőnyegek, melyeket öszvéreken szállítanak.

Az egész vadásztársaságot egy lovas ezred kíséri, melyben csaknem minden ember más-más és meglehetősen fantasztikus egyenruhát visel.

A sah vagy a sölymászatot, vagy a hajtóvadászatot gyakorolja.

Jöllehet a persák a nagycentu, magas lovakat kedvelik, a vadászatokra és utazás alkalmával a zömök, apró lovaknak adnak előnyt.

Ha a sah hegyvidéken vadászat, egész csapat ponny-ló áll rendelkezésére. E lovak minden talajnehézséget könnyedén legyőznek. A persáor-szági öszvér igen szép alkatu állat s gyakran nagy áron kel el. A solymok nagy részben a ke-recsenfajhoz tartoznak, melyeket a persák nagy művészettel tanítgatnak be a vadászatra. Az ehét vadak, melyek a vadászat zsákmányau-lesnek, rendszeren az udvari konyhára vándorol-

Egyveleg.

Hienák egészségügyi szolgálatban. Egy bécsi lap egész komolyan azt ajánlja a bolgárországi csaták megítélésére, hogy fogdossanak össze Afrikában 200 darab szürke és fekete hyénát s vigyék Bolgárországba. A gazdag táplálék, melyet a vadállatok ott találnak, a legtöbből sem enged aggodni, hogy e különben is gyáva fenevadak élő embert támadjanak meg. A hullák így rövid idő alatt fölemésztenek s a járvány veszélye elhárítá-

egy születést, minden nyolcz perczre egy halálesetet számíthatni. Azonkívül naponként hét szerencsétlenséget tehetni föl az utcákon, melyek összes hosszúsága 7000 angol mérföld. A lakosság naponként 123 emberrel, évenként 45,000 emberrel gyarapodik; a rendőrség lajstroma 117,000 tolvajt és 23,000 kócs szomelyt mutat föl. Végül évenként 38,000 iszákost hoznak a londoni hatóságok elé.

Nagyszerű afrikai utazásra készült újabb a híres afrikai utazó Rohlfs Gerard. Utja öt évre van tervezve, s híres földrajzi és természettudományi

Elindulás a munkára.

Az uton.

Foglalkozás a fakunyhóban.

Üdülés.

Táborozás az erdőben.

A termék-arány eladása.

BÁNYÁSZÉLET KALIFORNIÁBAN.

nak, vagy részben a követeknek s előkelő személyiségeknek ajándékozhatnak oda.

A sah elvétele a hegyes vidék állatját, a kőszáli kecskét is fölkeresi s ritka ügyességgel lövöldözi le e virgoncz, gyors vadat.

Képzeltetni, hogy ilyenkor a szerencseki-vánatok és dicsőítések nem hiányoznak, de a fényes lakoma sem ám, melyet a sah ottkint a szabadban sátor alatt hevenyészten a finom szőnye-geken, hol aztán az eszem-iszomnak se vége, se hossza, míg az alkony a mulatságnak véget nem vet.

U—i.

Ha ez megtörtént, kezdődik az irtó háború a hyénák ellen, melyben bizonyára egész Európa sportmanjei örömmel részt vesznek.

Milyen nagy London? London városa jelenleg 400 angol négyeszőg mértföldet foglal el. Ez óriási területen több mint négy millió ember lakik, ezek közt száz ezer idegen a föld minden részéből. Londonban több katolikus lakik, mint Rómában, több zsidó mint Palesztinában, több irországi mint Dublinban, több skót mint Edinburgban s több wallisi mint Cardiffban. Az angol fővárosban minden öt perczre

szakférfiakon kívül mintegy 300 ember fogja kisérni. Az expedíció Tripolisból indul ki s Észak-Afrika keleti részét fogja átkutatni, mint a mely rész még eddig kevésbé ismeretes. Az átkutatandó terület 56,890 □mre terjed, északról a földközi tenger, délen Csad-tó, Wadai, Darfur és az egyiptomi Sudan, Keletről az egyiptomi nyugati birtokok s nyugatról a Tuareg és Tibbu népek birtokai alkotják a határokat.

Bányászélet Kaliforniában.

Sámi Lajostól.

Bret Harte elbeszélései korunk argonautái-ról s legújabbban „Conroy Gábor” című regénye ismét fölbeszélte az érdeklődést az „Aranyország” első népessége: az aranyásók és bányászok iránt, kiknek küzdelemteljes élete a szó valódi értelmében a legregényesebb kalandoknak és sorsváltozásoknak volt szakadatlan sorozata. Valóságos szerencse, hogy vannak írók, kik teljesen illetékesek Kalifornia első bevándorlóinak ismertetésére s életük és küzdelmeik viszontagságos történetének megírására. Hogy valaki ama rendkívül érdekes népmozgalmat, mely egy régi spanyol gyarmatot eleinte a világ minden részéből oda özönlő népzagyvalékkal, utoljára pedig lassanként egészen angolokkal népesített be, az igazsághoz hiven és elfogulatlanul íthesse és ismertesse meg, szükséges, hogy a mozgásban részt vett és az azt intéző férfakkal személyes ismeretségben és bizalmas lábon állott legyen, és hogy nem közönséges észlelő és szemlélő tehetséggel legyen megáldva. Bret Hartentől a két mulhatatlanul szükséges követelmény egyesülve van, jobban és nagyobb mértékben, mint bármelyiknél is azok közül, kik Kalifornia e közelmúlt s mégis ösletét leírni megkísérlettek. Ennek az életnek valami sajátosságos amerikai színezete volt, s a bevándorlók az amerikai nyelvét több oly határozott értelmű, erőteljes, de más életviszonyok közt alig alkalmazható kifejezéssel és szózárral gazdagították, melyeket csakis az általuk több éven át folytatott küzdelemteljes uttoró — pionir-élet sugallhatott ajkukra.

Ezért kell, hogy az ember közöttök és velök élt legyen, ha életük folyásától másoknak is fogalmat kíván szerezni. Európai műveltségünknek aranyat kereső kaliforniai előfutárai ma már kihalt félben vannak, sőt jobban mondva régen kihaltak, illetőleg mint olyanok végkép eltűntek, elenyésztek. Itt-ott megmaradt még egy-két viharverte zord alak, mint a tengerparton a meszsze földről oda vetődött uszadék fa. Némelyiköket magába nyelte az a tisztességes és szabályozottabb társadalmi élet, a mely a korábbi évtizedek zabolátlan elemeinek helyét elfoglalta. De ama néptömegek, melyek részint a sziklás-hegyek és a Sierra Nevada hegylánczain át, részint meg a Csöndes-Oceán felől árasztották el az arany-országot, legnagyobb részben végkép eltűntek az emberi megfigyelés láthatáráról. A szemfüles turista hiába keresi Kalifornia és Nevada bent fekvő csinos városkáiban és bányatelepein ama különös meglepő alakokat, kiket Bret Harte, kaliforniai életképeiben olyan formán örökített meg az utókor számára, mint a hogy az ősvilági bogarak és legyek a borostyánkőbe foglalva fennmaradtak. Azok a durva beszedű, festőien rongyos, erős lelkű, de féktelen s többnyire nem a legjobb hirben álló „negyvenkilenczese”, — mint őket Kaliforniában nevezik, — épen úgy eltűntek a föld színéről, mint a verőfényes Nápoly régi jó lazzarone-i.

Mikor Simonin francia utazó Kaliforniát 1859-ben, — tíz évvel az újkor argonautáinak odaözönlése után, — beutazta és az ottani bányászéletet képből és szóval megismertette, az első települők sajátosságos alakjai, az aranyország újabb történetének fő szereplői nagyobb részben még megvoltak, de az új, rendezettebb társadalmi élet és rend hajnala már pirkadni kezdett. Itt-ott nagy jövővel biztató városok emelkedtek, s a főváros, San-Francisko, a legnagyobb nyugati kényelemhez szokott utazó igényeit is teljesen kielégíthette. Hanem a vidéken, s főleg a bányatelepeken, az úgynevezett „placer”-eken, még teljes virágzásban állott a régi bányászélet. Akkortájt Coulerville városka volt a bányászok gyűlhelye. Ha végig sétált az utazó a kis város széles utcáin, a világ minden részéből találkozhatott a különböző nemzetek képviselőivel. Khinaiak és spanyolok, ez utóbbiak az amerikai spanyol gyarmatokról, ugy szintén mexikóiak és chiliek a legnagyobb számmal voltak képviselve. Utánok következtek az angolok, irek, francziák, olaszok, végre kanadaink s néhány magyar is. Tulajdonképeni amerikai akkor még kevés volt a bányákban és placereken; szívesebben laktak Coulerville-ben, hol a hivatalokat töltötték be, s főleg mint beke-bírák és rendőrök szerepeltek. A nagyban és kicsinyben folytatott kereskedés is az ő kezük

közt volt. Végre amerikaiak kezében volt minden keresma és kávéház és ott igen jó üzleteket csináltak.

A bányászok akkortájt főleg a Maxwell-s-creek és a Merced folyó sziklavölgyében s néhány aranytermő fensíkon lévő placereken voltak szétszórva, melyeknek drága ércz-gazdagsága korábban mesés volt. Később e szűz földek roppant gazdagságát a folytonos munkálás észrevehetőleg apasztotta; ámde azért a bányászok még mindig annyi aranyat ástak ki, hogy abból gazdagon megélhettek Coulerville-ben, a nélkül, hogy nagyon meg kellett volna erőltetni magukat a munkával. Szerencsés volt, a ki egy hónapi fáradságának gyümölcsét játék, ivás vagy más többé-kevésbé tisztességes mulatozás közben pár óra alatt el nem pazarolta!

A bányászok élete még mindig fáradságos, kalandteljes és regényes volt. Fakunyhókban éltek, többnyire magánosan és csak ritkán egy vagy több társal együtt. Így élt 80—100,000 ember az egész Kalifornia területén szétszórva, távol a polgárosultság központjaitól, gazdagságot ígérő bányatelepei közelében. A hol a bányászok nem saját kezükre, hanem másoknak dolgoztak, rendszeren óriási barakokban laktak együtt és tábori módra étkeztek; az önálló bányászok pedig maguk készítették el élelmüket saját kunyhóikban. Ez alkalommal bemutatott rajzaink hű képét nyújtják a kaliforniai bányászéletnek. Életmódjuk ma sem sokat különbözik a régiektől; Simonin 1868-ban ismét fölkereste őket s a mult évben Hepworth Dixon írta le a placerek lakóinak egyszerű, de zajos és viszontagságos életmódját s leírásaikból ma is fölismerhetők Bret Hartentől 1849-iki kaliforniai bányászalakjai; csak hogy számunk napról napra kevesedik.

A bányászok reggel korán fölkelve, csapokban indulnak placerjeikre; élelmi szereiket, szerszámaikat és az életmódjukhoz és foglalkozásukhoz szükséges többi tárgyakat ösvéreik vagy lovaik hátára halmozzák, s vidáman énekelve indulnak utnak terhes napi munkájokra, telve az álmódott gazdagság kecségető reményével. Az utazás a bányákig többnyire szerföltött sok fáradsággal és vesződéssel jár. Kopár, sziklás utakon haladnak fölé a hegyek közé, s ha egy-egy teherhordó állatjuk megbicsakolja magát, s az előtte sokszor ismeretlen sziklaösvényeken vagy nem tud, vagy nem akar tovább menni, ketten, hárman is neki esnek a biztatással, hogy macacsságát kiverjék belőle. A nap fáradsámai után visszatérnek egyszerű fakunyhóikba, hol a háztartási dolgokat — nők nem létében — rendszeren maguk végzik. Sütnék, főznek, mosogatnak, tisztogatnak, ruhát varrnak és foltoznak, szóval mindenféle női munkát férfiak teljesítetnek. Néha meg összegyűlnek valamelyik kunyhóban, s egy szál hegedű s néhány palack pezsgő mellett hatalmas mulatságot csapnak, de azt is természetesen csak úgy szárazon, azaz többnyire nők nélkül. Az is megcsik néha, hogy azok a bányászok, kik placerjeiktől messzire laknak, egész héten át felé sem néznek kunyhóiknak, hanem künn tanyáznak a szabadban, százasok fák lombjai alatt és csakis a hét végén mennek be valamelyik városba, hol heti szereményöket az aranybevéltő hivatalokban készpénzzel cserélik be, vagy pedig kevésbé megbízható helyeken árverezés útján eladják, vagy végre a játéklangokban pár negyedóra alatt elkártyázzák.

A merész játék, mely a régi bányászokat oly híressé tette, t. i. a hirtelen való meggazdagodás és még gyorsabb elszegényedés, ma is egyik fő jellemvonása Kalifornia lakóinak. Csak épen hogy ezt a mesterséget most nagyobb kényelemmel folytatják — börtén játszanak, világra szóló szédélgeket üznek s íróasztaluk mellett vagy pedig a tőzsde folyosóján lesnek koldusokból milliomosokká és megfordítva. San-Franciskóban, az aranyország fővárosában, néhány szerföltött gazdag ember van. Lick, Lasham, Haiward, Sharon stb. vagyonát egyenként 25 millió frankra becsülik; Reese, Ralston, Baldwin, Jones és Lux gazdagságát pedig 35, 50, 60 és több millió frankra, míg a Flood és Fair, Mackey és O'Brien cézégeket még amazoknál is gazdagabbnak mondják. (Ez adatokat Dixon Hepworth Vilmos könyvéből vetjük át, ki Kaliforniát 1875-ben látogatta meg.)

A mi pedig a szegényeket illeti, ezek igazán szegények; a szónak nem oly határozott értelmében talán, mint a hogy az európai nagyobb városok szegény negyedének lakóira nézve alkal-

mazhatjuk, de a kaliforniai szegények szegénysége annál nyomasztóbb lehet az ő képzeletükben, minthogy tudják és látják, hogy mások mennyire gazdagokká tudtak lenni mellettök. Azóban egy san-franciskói szegény soha sem mond le a meggazdagodás reményéről; neki pénzre van szüksége s annak megszerzésére minden tőle kitelhető módon törekszik. Kártya, kocza, börze — minden jó e célra, s ő mindent meg is próbál hűségesen. Lick-ké vagy Ralstonak akarna lenni valamennyi, valami nagy hotel tulajdonosává vagy virágzó bankház vezetőjévé; azonban dolgozni, fáradni, nélkülözni nem tud és nem is akar, pedig Kalifornia milliomosai, valamikor egyszerű bányászok vagy börtelovagok, ez uton lettek azzá, a mik jelenleg. A san-franciskói szegényre nézve az élet a szerencsés vagy szerencsétlen véletlenek szakadatlan lánczolata, épen mint a régi bányászokra nézve; ezek a kiszáradt folyamágakban és sziklahasadékokban, ugy a kaliforniai nagy városok szegényei az utcák csatornáiban és személtömbökon keresik a dollárokat, s ha sikerült valamit összegazdálkodniok, futnak vele a börzére s pár percz alatt kezdhetik újból a kloakák buvárlatát.

Oly társaság, mint a régi kaliforniai bányászoké volt, és olyan mozgalom, mint a milyen Kaliforniát az ötvenes évek elején benépesítette, valószínűleg sohasem fog többé a föld színén megjelenni. Talán jobb is, hogy ugy van. Különös egy tünemény volt az. Eredményei sokáig megbecsülhetetlenek lesznek az emberi természet tanulmányozóra nézve. Annak groteszk elemei az irodalom számára is új mezőt teremtettek; néhány valóban hősi eszűdja elég arra, hogy minket az emberi nemről jobban és helyesebben gondolkozni megtanítson. De akarjuk himni, hogy az a piszkosság, zsugoriság, önzés és a szenvedélyek vad féktelensége, melyet a kaliforniai aranyásók élete felszínre hozott, nem fog többé oly nagyszerű színpadon és oly tömördek hallgatóság előtt színre kerülni.

A keleti kérdés vasuti coupéban.

(Eredeti levél.)

Bukarest, márczius 20.

Tíz nap előtt kicsalt a szép idő, mely a tartósságára és zordságára pártját ritkító gyilkos tölre következett; gyilkosnak mondom, mert hiszen láttuk, hogy míg az idő meleg vagy legalább még tűrhető volt, addig a roppant muszka tömeg nem birt a száma felényi, de vitézebb és jobb fegyverzetű törökkel, hanem a ezár szövetségese, a rettentő tél megdermeszté és tönkre téve a téli ruhát teljesen nélkülözvő félmeztelen, elszánt harczosokat, kiknek nagy része — kivált a Sipka-szorosban felholtan összefogottak — a Tigris és Eufrat vidéken, meg Szýria és Palesztina rekkenő síkjain születve, most látott életében először fergeteget, havat. — Ellensége jól elelmezve, nagy bagaria-csizmában s térdig érő vastag ködmönben is ezerével — egész hadosztály számára fagyott meg, fele sem maradt harczképes, mire a célhoz ért: ugyan hogy birt volna hát ellentállani a rongyokban didergő, hónapok óta pénz, s tán meleg ételt sem látott török, kiken különben nyomorult kormánya sem segíthete, mert az örökös lázadások elleni küzdelem föl-emészte pénzt, hitelét, s a pártoló, jóakaró hatalmak által nyakába erőszakolt 5%-os bevételi vám rég tönkre téve iparát és anyagi jólétét? Előbb betegé tették, aztán addig gyogyították, migmeg meghalt belé!

Czélom ez uttal csak szórakozás volt, hisz az ember nem született arra, hogy egy szoba négy fala közt papiros fölbe görnyedve, vagy a kávéházak füstös kódében, s a szalonok még mérgeesebb, irigységek, képmutatás és emberszólás ragályával telt légkörében élje le napjait: hisz még a beteg is kikívánczik, az állatokat, madarakat, sőt a bogarakat is kicsalja az életadó nap. Mentem azért a filarét indóházhoz s jegyet váltottam Gyurgyevóba.

Máskor ez a vonat 5—6 kocsiból állt, az is félíg üresen rőtta le az előszabott utat, — most 50—60 waggont kötözének össze, két hatalmas mozdonyt fogtak elé, még is csak ököllel s tolakodva birt az ember helyet foglalni magának; mert az a tíz-tizenkét ezernyi nép, melyet a ruszoki bombák kergették tavaly el Gyurgyevóból, mind indul haza a béke hírére. — Öröndtem hogy egy oly waggon-osztályba jutottam, hol nem volt gyerek és asszony, a vele járó kalapos,

muffos katulyák, kötegek, bőrdíók halmaza miatt, mert ezen a vonalon a kocsiokban még csak batyu-háló sincs, a mi be nem fér a szűk pad alá, azt tessék tartani ölbén. Őt személy ilt már benn, mikor én jöttem; egy román katonatiszt, egy kisasián örmény, egy angol, egy bécsi német s egy török tisztisz, jöttem hatodiknak én egy magyar, s még betölti hozzánk a vonatvezető egy muszka főtisztet hetediknek, s ránc csukta az ajtót.

Lassanként megéredt a beszéd, az időről, a pipafüstről stécsapra hamarosan a politikára: én pirongatni kezdém az angolt, az meg a bécsi németre tolt a hibát, tulnan az örmény szidta a muszkát; ő ugymond kiköltözik inkább mintsem oroszokká legyen; a török és a román tiszt meg bókokkal halmozák el egymást, amazok francziául, mi meg németül mostuk a muszkát, a kihez 4 álló óra alatt egy árva szót sem szóla közülünk senki, pedig értett jól, hisz előbb az „Orient“ franczia, majd az „Epoche“ német lapot olvasgatta végig, de ezen a tájon eljártak népszerűségüket. Mi legfeljebb nem szoltunk hozzá, s ez még nem sértés, hanem az oláh tiszt csupa tünetestől édelegett a törökkel s ignorálta a kedves szövetséges barátot annyira, a mennyire két idegen ember egymás iránti ellenszenvét kimutatni képes.

Megérkezvén, rögtön a város Duna felőli részébe, siettem látni, mit ártottak a ruscsiki bombák? Néhol az utczákon mély gödörök ástak, a falakon tányér-nagyságu lyukakat láthatni, csak a hol az egész házat átál ütötte, csapott a hátsó falakon ablak-s ajtó-nagyságu réseket; abba a házba, hol ezelőtt pár évvel laktam, csupán egy löveg ült be épen a közép ajtó felett, s az előszobában elpattanván, valamennyi ajtót, ablakot darabokra zúzott, s a padlás és falak vakolatját ugyszólva lefujta a falról — nines az az emberi lény, mely ekkora légrázkódot élve kiállt volna! Legtöbbet az éj 8—10 éves nagy iskola kapott, ezen van legalább 50 lyuk; nem messze töle a görög új templom is legalább 10—12 helyt van átlöve, kijebb a gőzmalom, melynek csak égbe meredő kormos kéménye mutatja, hogy egykor gyár volt. Legfűvesebb a népkertben levő kis kiosk, mely svájczian fából épült volt, ezt tán 4—5 löveg érte, mégis állva maradt, de szilánkokká hasogatva. Ha valamennyi török bomba elpattant volna, úgy Gyurgyevó fele ma nem léteznék, de szomorom jellemzi a stambul gazdálkodást, hogy az ebbe való löpört is ellopták, s robbanó lövegeik felét köszén-hulladékokkal töltötték meg.

Másnap elindultam falura, hogy a Duna öntvényein kivadászzam magamat, hiszen ez országban egy sincsen egyéb vad az őszi és tavaszi áthuzódónál, a többi a sok bitangoló agár, meg kanikulában is csapatostól nyulra vadászó, télen hálóval foglászó sok paraszt puskás végkép kiirtotta. De az idő ellenem fordult; nedves, erős nyugati szél támadt, mely perczről-perczre fokozódott, hozva olyan esőt, melynek csöppjei nem látszanak, mégis az ember pár óra alatt csupa víz lesz; örövendem, hogy egy Bragadirba menő kocsiara fölkapta este fedél alá juthattam. Jött most oly zivatar, hófúvás, fürgeteg, a mely csak annyiban különbözött a mult teliektől, hogy a hévmért 10—12° helyett nem ment alól kettőn, de harmad napra térdig erő keményre nyomult hó födte a földet és a közlekedés még a vasutakon is fennakadt.

Mulatságom dugába dőlt. József napján tehát visszakocsiztam. Végig az egyetlen vert utat a varjuk százazrei feketíték el; annyi talán a világon sehol sincs e madárból, — melyről nem tudni, kárt tesz-e többet vagy hasznót, — mint ezen a földön, de a rétek és mezők apró szárnyasait, az apró gázlókat, a nálunk nem honos örvös pacsirtákat, sőt eredei szalonkákat is ide kényszeríté szedegetni a mindent beborító irtalmatlan hó.

Lőni azonban nem lehetett, mert rossz fátumom úgy akará, hogy szemben találkozzam két-három ezer muszka *pahoneczsal*, kik leszorítottak a megvert utról a hóba, ott pedig a jó négy táto is alig birt lassu lépésben haladni. Tudják-e mi az a *pahonecz*? a kik még látták 49-ben azt a Galicziától Miskolcz s Debreczenig húzó szadakatlan szekereket, mely a kedves muszka után hordta az élelmet, tán még emlékeznek rá, de az alföld népe s az ország négy ötöde hírét sem hallá — hála Istennek!

Négy kereken, melynek talpai *egy-egy* nyir-

fából hajtják, póczkokkal magasan fölemelve van egy lapos teknő-alaku fakéregből tákolat szerkcas, felette félig- vagy egészen görbe oláh ernyő, többnyire rozsz ponyvadarabbal betakarva, bele fogva két nyomorult apró elkényszeredett ló, mely vakarót és takarítást úgy nem látott, mint ronda kocsiha borbélyt és fésűt. Öltözete e kocsioknak térdig vagy alább is erő rokk-alaku ködmön, sárgás szinehanyott, sár- és kulimáz-foltokkal tarkázza, lábukat óriás bagaria-csizma vagy boeskor, fejüket medvebozós csepűszinü hajzatukon felül muszka lapos zsíros sipka fedi; arczsine a mozdatlanságtól nem látszik, csak szélesre nyomott pőfök husos alakja, sárga-vere-ses kuszalt szakalla, apró savó-zöldes szemel, tömpe vereslő orr, a buta dözsölő, mégis kihívó tekintet ismerteti fel, hogy itt Európa civilizátorainak látjuk még egyenruhába nem bujtatott csizolatlan anyagját. Ez a *pahonecz*. Van pedig ebből itt vagy 40,000, legalább mondják, hogy volt, míg a balkáni tél el nem temette a rosszát.

Kérdeztem jövet egy muszka tisztől, hogy ilyen-e az orosz paraszt, s tulajdonkép mik e *pahoneczok*?

Ezek, ugymond, még nem egészen muszkák, részint besszarábiai oláhok, részint kis-oroszok, de mivel a ki közülök tanulni akar, annak orosz nyelven, orosz iskolában lehet csak tanulni, köztük ez által az értelmiség már tiszta orosz lett; multjáról, történelméről nem tud semmit, papja, bírja, környezete, vallása orosz, így lassanként nyelve is átídomult; most még egy keveréket beszélnek, mely lengyel, ruszanyák, oláh és orosz-ból állt elő — de még 20—30 év, és többé tudni se fogják, hogy nem tösgyökeres oroszok. Im 50 rövid év alatt még az oláhót is russifikálták — és mi egy végtelen évezred alatt is ott vagyunk velök, a hol Tuhutum volt — mégis győdnék!!

Jövet ismét volt mulatságom, mert gyönyörűség a magyar embernek hallani, látni, mint teljesült be, mit mi már 25 év óta prédikálunk, hogy csak is addig van békesség a keresztények közt, míg mindnyájának urál ott a török, a ki a rendet fenntartás közöttünk.

Most hatan ülnek egy *coupeban*; muszka, rumun, bolgár, szerb, görög és én; s e hat közt — az egy bolgárt kivéve — én mutatték a muszka iránt legkevesebb gyűlöletet. A görög az őket jellemző dühös idegességgel fenyegette az elbizakodott bolgárt: — Ti akartok, ugymond, másfél millió görögnek ura lenni, ti tudatlan barbar buta nép, kik a vasalatlan taligánál s a póré hagyományát egyebet fel nem találtatok, kik a mi keveset tudtok, azt is a mi iskoláinkban tanultatok; a török legalább vitéz volt mint az oroszán és becseletes, de ti gyávák is vagytok, álnok semmirekellők is. Ha a világ valamennyi *vulgárja* (sic) nyakig fegyverkezik, se bir ennyi göröggel; ha ki nem birt irti 14 rettentő szultán, ti se birtok, de megkeserültek ezt az uraságot s még sirva óhajtatok vissza a török uralmat.

— Héj koma — mond a bulgár — de nem úgy lesz ám, a hogy te gondold elbizakodott filozóf fejeddel; könnyű volt nektek a török ellen lázadóztatni, mert az türte bolondul, hogy minden templomban, minden iskolában, minden házban prédikálják ellene a gyűlöletet, gyűjtsek háza alá a löpört, de mi mindenk előtt a nyakatokra kvártélyozzuk a nálunk maradó 50,000 muszkát, bezárjuk fanatikus iskoláikat mind, és gyerekeiket erővel is bulgár iskolába adjuk, aztán besorozunk minden fegyverfogható bulgár katonának, jó lesz ágyutölteleknek a szerbek, oláhok meg a többi görög ellen; huszonöt év múlva — ha élsz — még magad is elfeleded, hogy görög voltál.

— Halljátok-e szerbek, rumunok, még meg sem született a nyavalyás állam, már is fenirátok fogait?

— Dejzen csak menjen el a dajkátok — förmede rá a szerb, — majd megmutatjuk mi nektek, merre van az ut Szófától Filippopolig.

— Hahó atyafiak, nem úgy van a vásár — szolt belé a román, — nem a tiszép szemeteikert verekedtünk ám mi, hanem ott van Macedoniában 200 ezer oláh, Viddintől odáig kiszabunk egy földnyelvet s koczvalach rokonaikat összeszatoztatjuk Romániával; legalább nem verekedik majd így a szerbbel a bulgár.

Már ezen terv ellen szerb-görög és bulgár egyszerre protestált, lón zugás, mint midőn egy kaszmét szurkál meg náddal a csintalan gyerkőc, és mikor az eddig bennünket nem értő

muszka kérelmére megmagyaráztam (nétsd meg-francziáztam) neki a zudulás okát, egy komolyan neki fordult a rumunnak: — Ti valóságos gyerekek vagytok, — úgy mond — most szidtok, káromoltok bennünket azért a nyomorult darab Besszarábiáért, de rövid időn majd hurrázni, éltetni fogtok ti minket, mikor az osztrák-magyarok ellen velünk jöttök! Ugy-e jöttök, hisz kilátástok lesz Bukovinára meg tán egy darab Erdélyre is? Tetszik a vásár? — Ha pedig ez nem tetszik, hát — hát — láttad azokat a pahoneczokat? — Csak olyan vannak azok, az meg a tietek volt, mint ti magatok; akartok velünk újat huzni — ötven év alatt pahoneczot csinálunk belőletek!

Erre nagyon fűtöttent a mozdony, s dübörögve behajtott az indóházba, én pedig elgondolám, szállásomra menet közben, mily gyönyörűen meg van oldva a keleti kérdés!

Néhány közkeletű szó eredete.

Agát = latin, görög achates, Achates sziciliái folyótól elnevezve, melynek partjain Plinius szerint e kö először feltaláltott.

Gyémánt a görög adamantos tulajdonkép: az elpusztíthatatlan, a legkeményebb vas, aczél, Theophrastus óta (+ K. e. 285) pedig a gyémánt neve.

Akadémia: árnys, kellemes hely Athen közelében, hol a gymnasium állt, mely utóbb szintugy nevezetett. Ma tudósok, művészek tarsulatát, felsőbb iskolát értünk alatta.

Ametiszt a görög amethystosból = nem ivó, nem ittas. E violaszínű drágakőnek a görögök azt az erőt tulajdonították, hogy a részegséget csillapítja.

Bayonét franczia: baionette, eredetileg bayonette, mert 1670-ben Dél-Franciaország Bayonne városában találtattott fel.

Bál olasz, közép-latin ballare, ó-francia balker = táncolni szóból a görög ballizein után = táncolni, ugrálni; ez meg lett a görög bal-lein = dobálniból, mert a görögnek a lapdabobás énekekkel, tánczozal kapcsolatos mulatság volt.

Bankrót az olasz banco rottoból, banktörés, mert a fizetni nem tudó pénzváltó váltópapját nyilvánosan összetörték, rotto = ruptus: összetört.

Bramarbas a spanyol bramar = bögni szóból. Tulajdonkép egy mult századbeli dán vigjáték szájkaszkodó, nagyokat mondó alakjának neve.

Bureau; spanyolul burriel, eredetileg durva sötétzsinű posztó, aztán azzal letakart asztal, majd íróasztal, végre írószoba, hivatal.

Budget olaszul bolgia, ó-francia bogelt, bougett = szűtyő, kis zacskó, francia bougette = iszák, innen az ó-angol bougett, bougett, u-angol: budget, latinul bulga. Mai értelme: költségvetés.

Fraker: franczia fiacre, mely szó Ménaye nyelvész korában (megh. 1692-ben) kapott fel. Szent Fiacre (Fiacrus) alakja volt Páris városa St. Antoine utcabeli házának ismertető jelvénye (enseigne), mely házban kocsiakat lehetett bérelni. Sauvagetól, ki 1650-ben szabadságot kapott nyírvános kocsi tartására.

Fiasco: olasz fiasco a latin vasculumból (palaez). Egy olasz lap arról, hogy lett a palaez-ból különösen színházi kudarc, ezeket írja: Florenzben egy hirneves harlekinnek, Biancolelinek, tréfalkodása abból állt, hogy kezébe vett tárgyakról mindenféle bohókás ötleteket összehadart. Mindennap más-más tárgygyal állt elő, s vagy szavalt, vagy énekszóval adta elő bohókódásait s a közönség nevette. Egyszer azonban, mikor egy ugynevezett tábori kulacscaal, mely tudvaleg szalmával befont palaez, megjelent, mely palaezknak neve a szóban levő harlekinnek szülőföldön, Bergamóban, „fiasco“, sehogy sem sikerült neki szóbeszédével a közönséget megnevetetni. Ekkor dühösen neki szolt a fiascoknak: „Te, te vagy az oka, hogy ma oly ostoba vagyok.“ Takarodjál. És ezzel a vállán át ellökte a palaezkat. A közönség erre kacagott, de a harlekin ez este mégis csak megbukott. Azóta ha valamely színész így járt, az lett a mondas: „Akár Biancolelli fiaskjó“, utóbb csak „fiasco“.

„Más nyelvekre e mondas, illetve szó a megbukás, balsiker értelmében ment át.

Fidibus. E szó a 17. század utolsó negyedében már előfordult. Még eddig nem igen sikerült eredetét meghatározni. Valószínű, hogy a

francia fil de bois = faszilánk, forgács kifejezésből alakult.

Frak: franczia frac, fraque, eredetileg bolyhos kelme, a latin foccus: bolyhból, utóbb szerzetes kámsza, majd rövid, elül kivágott kabát, ma közhazsalatu diszöltözött; pedig korábban épen ennek ellenkezője volt.

Pisztoly: franczia pistole, olasz pistola; valószínűleg Pistoja olasz várostól vette nevét.

Redoute (latin: reductus = visszavonuló hely, rejtőző hely, zegzugos hely, mint erődítés) tulajdonkép: titkos szoba; kis elszáncolás, zárt hadi árkolás; álarczos bál, az álarcz alá rejtőzéstől.

Rozsolis a latin ros solis = nap harmatja, fűszeres pálinka, mely különösen a ros solis (harmatfü) növényenyleg készült.

Saláta az olasz salata, tulajdonkép insalata, igenév a salare, insalare = sózni, besózni ígéből. Sóval, ecet s olajjal készítet növénylevelek. Magának a növénynek a neve, mely e czélra szolgál.

Salama, *szalmiak* rövidítése a latin sal ammoniacusnak, s mely szorosan azt teszi: arról a helyről való só, hol Jupiter Ammon temploma áll; ma rövidítése alatt azt értjük: konyhasóval illó lugsóval gyegylve.

Silhouette (olv. sziluett). A név a jelölt do-loggal 1757-ből való, mely időben Etienne de Silhouette főellenőr, későbbi miniszter után, ki mindent takarékosan és szűken tudott berendezni, a tulságos takaréksósságról azt szokták mondani a la Silhouette. Ez elnevezés ráragadt aztán különösen az üres fekete képekre, az árnyképekre.

Spagát, spárpa, az olasz spaghetti-ből, kicsinyítettje ez az olasz spago = kötőfonálnak, drótnak, mely ered a latin sparus-ból, s ez ismét a spartum, görög spartonból = mi egy Spanyolországban honos, s gyékény-, kötélfonásra alkalmas növénynek a neve.

Toast (olvadós tosz) angol szó s tulajdonképi fogalma: pirított kenyér- vagy zsemleszeletek a latin „tostus“ (pirított)-ból; később felkőszöntés értelmével ruházták fel, mert Angliában, így tartja a hagyomány, a pohárral felkőszöntő ama szeletekből tett be egy darabot poharába, azt körbe bujdosztatta, s mikor a maradék visszakerült hozzá, ezt kiitta, s a szeletet megette.

Irodalom és művészet.

A Karácsonyi-féle négyszáz darab arany jutalmat 1877-ben az akademia nem adta ki, s a díj mire fordításának meghatározására öt tagu bizottságot küldött ki. Ez most azt ajánlja, hogy négyszáz arany tiszteletdíj mellett *Arany János* bizassék meg *Aristophanes összes vigjátékainak* lefordításával, mint a melyvel — köztudomás szerint — ugy is évek óta foglalkozik.

Az akadémiai könyvkiadó-vállalat idei tagilletményei a jövő hó elején fognak megjelenni. Több kötet kerül ki egyszerre sajtó alól: Macaulay „Anglia történetének“ három utolsó kötete (4—6.) Zichy Antal fordításában; Nisardtól „A francia irodalom története“ első kötete, fordította Szász Károly; Lewestől „A philosophia története“ nek fejező harmadik kötete, fordítva dr. Bánóczy József által. A jog- és államtudományi munkák sorozatában is fog az idén megjelenni két becses kötet: Pauler Tivadartól „Adalékok a hazai jogtudomány történetéhez“, s Carrará-tól „A büntető jogtudomány programja“nak első kötete, fordítja Beksics Gusztáv.

„Spartai Pausanias.“ Ezt a címet viseli Bulwernek, a kitűnő angol regényírónak egy hátrahagyott műve, mely e napokban magyar nyelven is megjelent Zilahy Sámuelnél Gyene Gusztáv fordításában s 1 ftt 50 kr-ért kapható. E regény csak töredék, mert a jeles író, habár halála előtt husz évvel kezdett megírásához, nem fejezte be. De így töredékben is nevezetes mű az, mely érdekes világításban mutatja be a görög történet virágkorának hősét Pausaniaszt. Az angolok e munkát Bulwer legjelesebb művei közé számítják. — A magyar kiadásban ott találjuk a költő fiának, lord Lyttonnak, Keletindia jelenlegi alkirálynak levelét is, melyben érdekes részletek vannak a regény tervezetéről.

„Virágok a román népköltészet mezejéről.“ E cím alatt jelent meg 1858-ban egy verses gyűj-

mény Ács Károlytól, ki a román népköltészet néhány legszebb virágát illette át irodalmunkba, legendákat, balladákat, dalokat. A gyűjtemény csak korlátozott számú példányolban került a könyvtárczra, s inkább magánúton lehetett eljutni egy-egy példányához. De így is elismeréssel találkoztott egy magyar, mint a román irodalmi körökben és Saguna éresek maga irt tüzetes bírálatot a „Telegraful Roman“-ban, melyben nagy méltánnyal emlékezik a fordításról, elismervén, hogy az mélyen hatotta át s híven adja vissza az eredeti szépségeit. — Ács Károly, kinek nevét ott találjuk minden hazafias, jótékonyági és kulturális ügy pártolói között, most e gyűjteménye több százza menő példányait, többnyire diszkótesben, megküldé a hazai tanintézetek könyvtárainak ajándéknál, és díjmentesen. Vajha többen is követnék e szép példát, kiknek módjukban áll.

Földváry István költeményei igen csinos kiállítású füzetekben jelentek meg. Mutatványt egyik közelebbi számunkban közöltünk belőle. Nem egy darab tehetség nyomairól s izlésről tanuszkodik; de még korán volt a szerzőnek egész gyűjteményenylepni a közönség elé. A tíz lapra terjedő füzet, mint a szerző tulajdona s Lampel bizománya jelent meg. Ára nines kiteve.

Vetter Antal honvédtábornok „Tanulmányok a szentírás és tudományok között állítólagos eltéréséről“ című művére az előfizetők (két ftt) május elsejéig a Tisza Lászlóhoz (Budapest Sándor-utca, gróf Degenfeld-ház) küldendők.

Uj napilap indult meg ápril 1-én „Uj Budapesti Napilap“ czim alatt Pokorny Jenő szerkesztése mellett; ára negyedévre 3 ftt.

„Keleti politikánk“ czim alatt egy rópirat jelent meg, mely Magyarország közvéleményével szemben foglalva állást, aze nyilatkozik, hogy nekünk köteleseink foglaltási hadjárata kelnünk s magunkhoz rántanunk a török birodalom területéből annyit, a mennyit csak lehetséges.

„Mert — mondja a rópirat szerzője — ha mi nem foglalunk, foglal helyettünk más, közös ellen-ségünk, pedig a hagyomány minket illet első sorban, a megszünt európai török uralom után, azt nekünk kell elfoglalni, ha mindjárt kiüzedelm árán is azzal a törvénytelen trónkövetelével, a ki meg akar és meg is fog ölni bennünket, ha nem védjük magunkat és nem érvényesítjük jogainkat. Azért hát: le ro! est mort, vive le ro! A török után nekünk kell örökölni. Ez a keleti kérdés, s csak ha ez örökös megtörtént, akkor lesz az végleg megoldva, előbb nem. A mi ezentul Törökország kezében maradt, az annyi, mintba Oroszország kezében maradt, a mire pedig Oroszország teszi rá a kezét, az egyenesen el van veszve reánk nézve.“

A rópirat e szavakkal végződik: „A keleti kérdés nagy drámája még csak akkor fog kezdődni, ha majd reánk kerül a sor, ha kellően előkészülve mi huzzuk ki majd a kardot, s azt mondjuk Oroszországnak: a nous deux done!“ — E rópirat névtelenül (irta Q S) jelent meg az Athenaeum könyvnyomdájában, ára 60 kr.

„A világ minden államának postaiügye“ című munkából, melyet Böszörményi Kálmán debreczeni m. k. postatiszt szerkeszt, közelebb jelent meg a negyedik füzet. A teljes mű ára 1 ftt 60 kr.

Dr. Schick Sándortól ily című füzet jelent meg: „Eszmék a büntetés végrehajtásának reform-jához“; kapható Aigner-nél.

A „Csók könyve“ című munkára (tárczacevegések a csók nemeiről, veszéyleiről, csók-adomák stb.) nyit megrendelést Dengi János Debreczenben; kitől közelebből vers-gyűjtemény is jelent meg. A munka 12—13 irve fog terjedni s aláírási ára 1 ftt. A szerző előre megmondja, hogy csak abban az esetben adja ki, ha a megrendelések biztosítják a kiadás költségét.

Uj zeneművek. *Táborcsy és Parschnai* megjelent: „Magyar ábránd“ legkedveltebb népdalok fölött, szerző és Erkel Ferencnek ajánlja Ábrányi Kornél. Négy jó magyar noka képezi e jól szott ábránd alapját s a zongorázók a 21 lapra terjedő, diszes kiállítású füzetért szivesen adhatják ki a másfél forintot. — A *Rozsavölgyi* csejkiadásában megjelentek: *A kornavölgyi harangok* című kedvelt új operettéből, zongorára ártírt Hess A., ára 1 ftt 20 kr.; „Auf Urlaub“ polka, zongorára szerző O. Németh, ára 50 kr.

A nemzeti színházban e héten Schiller „Ármány és szerelem“ című szomorujátékát új fordításban adták Paulai Edelel. A fordítás szépen szavaltatja

magát a színpadon, nem úgy, mint az előbbeni, melyben sok volt az elavult szólasforma és magyartalanság. Ferdinand Nagy Imre, az öreg Müller zenészt Szigeti József adta, kinek ez egyik legsikerültebb alakítása. Tuzja szerpében a nemzeti színház tehetséges új tagja, Márkus Emilia lépett föl szép sikerrel. Vízvári az udvarmester, Jászai Mari asszony lady Milfort szerepében átgondolt, szép alakításokat mutattak be. Közönség meglehetősen számmal volt jelen s tetszéssel kísért a főb szereplők játékát.

Opera a népszínházban. Merelli impressariónak jelenleg Bécsben szereplő opera-társulata e hó 15-én és 17-kén előadást tart a budapesti népszínházban. Első ízben „Faust“, aztán „Hamlet“ kerül előadásra. A társulat primadonnája a híres *Nilsen* asszony, s vele van a párisi nagy opera jeles baritonistája: *Faure*, továbbá *Trebelt* Zelia asszony, *Rokitánsky* stb.

Soldosné asszony már visszatért vidéki vendégszerepléséről. Kaposvárt a megye termében a műkedvelőkkel játszott a „Falu rosszá“-ban, s valóságos ostrom folyt a jegyekért. Föllepkor két diszes koszorut is kapott, az egyik szalagján „Somogy-megye“, a másikon „a kaposvári műkedvelő társaság“ főirattal. Előadás után pedig lakomát rendeztek a szeretetreméltó művészón tiszteletére, ki Kaposvárt jótékony czélra játszott.

Közzintézetek, egyletek.

A magyar tud. akadémia ápril 1-sei ülésén Hunfaly Pál folytattatta a *rumunok*-ról megkezdett ismertetését. Ezuttal a „rumun nyelvről“ szolt, mely latin elemineél fogva legközelebb áll az olaszhoz. Mert vannak más elemei is, a melyek azon történetek tanúságai, melyeket a rumun nemzet tapasztalt. A rumun nyelvet tehát ama történetek világában kell tekinteni. Mai fölolvassza az elsőre terjedt ki, még pedig először a rumun nyelvtudományak némely pontjait mutatván föl, különös tekintettel a román írók, mint Sinkai, Cipariu stb. forrásaira; azuttan az egyházi viszonyokban keres tájékozódást, végül pedig a magyar nyelvben, melyről megjegyzi, hogy ha a Tiszán-tul és Erdélyben a rumunság a magyarok érkeztekor valóban egy el lett volna terjedve, mint voltak a szlávok az ország többi részeiben — ugy az ma amott ép ugy hemzsege oláh szóktól, mint hemzseg imitt a szláv szóktól. Tehát a magyar nyelv tanúsága szerint is a IX. és X. századokban rumunok nem voltak még Erdélyben és határos vidéken. Hunfaly felolvasása általában polemikus természetű, s méltán sorakozik azon számos sikerült czafolatokhoz, melyekkel a rumun történetírók hitellességet oly annyira valószínűtlenne tette.

A Karácsonyi-féle drámai nagyjutalmat a magy. tud. akadémia ápr. 1-én tartott ülésén a bírálók az „Ellenállhatatlan“ vigjáték szerzőjének ítélték oda. Ez második eset, hogy a 400 darab aranyat kiadják. Először Szigligeti nyerte meg a „Trónkövetelővel“, most *Csiky Gergely*, a „Jóslat“ és „János“ akademiái díjat nyert színművek szerzője. A bírálók közül egy volt, ki a jutalom kiadását ellenazte, de az „Ellenállhatatlan“ előnyeiről szintén méltánnyal szolt. A bíráló bizottság (Pulszky, Greguss, Arany László, Vadnai, Győry Vilmos) jelentését Győry olvasta föl.

A bíráló bizottság jelentése szerint ismét egy csomó selejtes darab érkezett a pályázatra, s csak „A felfordult világ“, „Trisztán és Izolda“, „Hold-kóros“ érdemelnek némi figyelmet. Magasan áll hét társa fölött „Az ellenállhatatlan“, mind szerkezet, mind nyelvezet és színpadi hatás tekintetében. A darab Spanyolországban játszák, s a bírálat ezuttal is megőrjja, hogy színműreink nagyon szeretik saját hazájuk határaitól minél messzebb helyezni a cselekmény színterét. Az „Ellenállhatatlannál“ ezt annyival is inkább kiemeli a bíráló, mert tárgya különben is rokonságban látszik lenni egy ismeretes spanyol vigjátékkal, Moreto „Szép Diegójával“. Csiky darabjában is a férfiúi önhittség lesz nevet-ségesse Rodrigóban, egy spanyol lovagban, ki azt képzeli, hogy ő ellenállhatatlan, s minden nő szerelmes belé. A vigjáték jól van szöve, élenken foly s meséje egyszerű. Az ellenállhatatlan Rodrigó, ki el-szegényedett lovag, épen egy fogadóban él hitlere egy másik rongyos lovagval Doridoval, ki ellentette neki, mert ez nem hiszi, hogy őt valaki szerethesse. Rodrigó a templom előtt lesi az asturiai ifjú herczegnőt Florindát, kiről — midőn ez rápillant — szentül hiszi, hogy beleje szeretett; s még inkább, midőn a herczegnő duenája azt mondja neki: a herczegnő szólni kíván vele. Pedig csak arra szemeltek ki, hogy levelet küldjenek vele a mörökkal harczoló Roland herezegnek, kit Florinda szeret s kéri

akarja, jöjjön öt megszabadítani, mert gyámja, a heves Diego, férjhez akarja adni. Kihez akarja adni, azt a hercegnek sem tudja, mert hevesek lévén, a gyám soha sem beszélheti ki magát. A duena azt a gyantut táplálja, hogy tán maga a gyám akarja nőül venni. A Rodrigo képzelte titka, hogy a hercegnek beléje szeretett, kómius módon meg szájról szájra, úgy hogy egy kém besugja azt Diegonak, ki felháborodik, hogy a hercegnek egy kőbor lovag miatt nem akar beleegyezni a politikai érdekből tervezett házasságba, s nem is akarja hallani a választott nevét. A kőbor lovag kölcsönből vett szép ruhában megy az udvarhoz, s midőn a levélvivés tisztjéről értesül, kissé lecsöppen ugyan az égből, de mivel a titkot tudók hizelegnek neki, megint hisz ellenállhatatlanságában s abban, hogy ő nem csupán levélhordó. E képzelt komikus helyzetekbe sodorja, migmen kiderül, hogy Diego ugyanezt a férfit, Roland herceget, szánta a hercegnek férjéül, kit ő szeret s így a lány Rolandot maga Roland ellen akarja oltalmul hinni, a mi elég komikai tévedés. Rodrigo azonban nem gyógyul ki hiszékenységből, s úgy véli, hogy a hercegnek csak a külső fény kábita el s meg akarja őt boszulni azzal, hogy a korcsáros lányát kéri meg nőül, de ez a másik lovaghoz, Doridóhoz megy. Florida és az udvar boldogan indul az érkező Roland elé, míg Rodrigo szánja a két hőgyet, kikről egyaránt hiszi, hogy voltaképp őt szeretik, de „egyik megtagadja szerelmét ezira fényért, a másik — hogy kitöltsé boszúját — boldogtalanú tette önmagát.“

A történelmi társulat ápril 4-iki ülésén az első felolvasást a farsadhatatlan Szilágyi Sándor titkár tartotta ily cím alatt: Báthory Zsigmond visszatérése Oppelnből. Ez értekezés adatait Istvánffy leveleiből vette át Szilágyi, oly adatokat, melyeket maga Istvánffy nem említ könyvében, hanem jelentéseiben, leveleiben megvan Bécsben az állami levéltárban. Istvánffy egyike volt azon biztosoknak, kiket Rudolf a második prágai szerződés értelmében Erdély átvételére küldött ki, s kikkel együtt az átvételt az 1598-iki áprilisi országgyűlésen Gyula-Fehérváron végre is hajta. Szilágyi után Thalóczy Lajos, a szorgalmas fiatal történetbúvár Apafi Mihály udvartart ismertette. Munkája forrásul Bornemisza Anna, a fejedelemszónya gazdasági naplója szolgált, mely két kötetben az erdélyi kincstári levéltárban található. Végül Pulszky Károly fiatal tudósunk tartott felolvasást a XVI. és XVII. századi szövet-disztérről hazánkban. Pulszky értekezése alapját egy az iparmúzeumban található ily gyűjtemény képezi, melynek Fischbach által készített gyönyörű táblázatai legközelebb meg fognak jelenni. Mind e felolvasást élénk tetszéssel fogadta a gyűlés. A folyó ügyek elintézésére terve, Szilágyi Sándor több évdíjas tagot jelent be. A társulat elhatározta, hogy a békesmegyei régészeti társaságnak ápril 22-én Mezőberényben tartandó gyűlésére b. Nyáry Albertet és Talóczy Lajos tagokat küldi el.

Az alakítandó őstörténelmi és embertani társulat érdekében Pulszky Ferencnél e napokban értekezelt volt, melyon számos szaktudós és ügybarát jelent meg. A társulat cefője lesz: őstörténelmi kutatók, ásaók, a tudomány újabb haladásának ismeretése stb. Tartanak évenként közgyűlést is. Rajta lesznek, hogy fővédnökül József főherceget nyörjék meg, ki maga is szenvedélyes és avatott őstörténész. Az előmunkálatok megtételére bizottságot küldtek ki, melynek elnöke Pulszky Ferenc, jegyzője Thalóczy Lajos, tagjai: Hegedűs Kandid, báró Nyáry Jenő, Péchy Jenő, Henszlmann Imre, dr. Szabó József és Deák Farkas.

Az írók és művészek társasága m. hó utolsó napján tartotta évi közgyűlést. A társulat vagyona meghaladja a 4000 forintot; a mult évi kiadás 7814 forint, s ezenkívül maradt 218 frt készpénz. A hírlapokra s könyvekre előírányzott összeg jelentékenyen fölemeltetett. A kiadás még így is csak 5790 frt, mintán a társaság ősszel az újjáéltatczi Ilkay-házba költözködik, hol a házber jelentékenyen csekélyebb. Bevételeül 6820 frt van előírányozva. Az írók és művészek nyugdíjintézetének szabályait is bemutatják a közgyűlésen, a tagok figyelmébe ajánlván. Elnöknek az elhunyt Szigligeti helyére *Ejzaki* Károlyt választották, pénztárnoknak pedig a Kolozsvárra távozó Benedek József helyére *Egyed* Istvánt.

Az írói segélyegyletnél Törs Kálmán íróársunk kétszáz-forintos kötelezvényével az alapítók közé lépett.

Az országos kisedővő egyesület márcz. 31-én tartá meg évi rendes közgyűlést, Tisza Kálmáné

elnöklelte alatt. Az évi jelentést Várdy Gábor alelnök olvasta föl; e szerint az egyesület vagyona 105,375 frt. Mult évben a bevételek 30,600, a kiadások 20,221 frtra mentek.

Közlekedés.

Postai küldemények és táviratok díja Budapest és Páris közt. Az orsz. magyar iparegyesület azon véleményben, hogy a fővárosból a párisi közkiállításban résztvevő kézmű- és gyáripárosokra, nemkülönben a tudomány, művészet és mezőgazdaság köréből számos résztvevőre nézve érdekes, sőt szükséges ismerni azon közlekedési módokat, melyeknek igénybevétele által kiállított tárgyaikat illetőleg a francia fővárosban időzőkkel *posta útján* közlekedhetnek, — e módokat nyilvánosan is ismerteti. Kiveszszük az ismertetésből a következő főbb pontokat:

1. A mi a közönséges leveleket illeti: egyszerű levélnek bélyege 10 kr., 15 grammos nehéz levél bélyege 20 kr., 30—45 grammos nehéz levél bélyege 30 kr stb. (ajánlott levél 10 krral több.) Használhatni Párisba magyar vagy német *levelező-lapot* is, a midőn azonban a levelező-lapon levő 2 krajczáros bélyeghez még egy 3-kros bélyeg ragasztandó. — 2. *A postai csomag*, (mely nem lehet nehezebb harmadfél kilogramnál), bármely legyen tartalma, küldhető egy kemény, minden oldalról jól lepecsételt és zsineggel körül kötött vastag papírban vagy vászonban. A czim a papírra vagy vászonra irandó, pontosan megjelövezzék a) azt, a mi a csomagban van, és b) annak határozott értékét o. é. forintokban. Kiállítható a rendes szállítólevél magyarul vagy németül. — 3. *A pénz* viaszosvászonból készült boríték által lehet küldeni. Jól megjelövezzék, hogy ugyanezen boríték alatt — a pénz mellett — semmiféle irás, még a névalírás, sem foglaltathatik. Tehát a pénz jó kemény papírba takarjuk, erre viaszos vászonból borítotok tegyünk, jól lepecsételjék és írjuk rá a czimet. — *A sürgöny*. A legrovidebb sürgöny 10 szóból áll (ide nem érve a mesterkelt szó-összetételt.) A 10 szóból álló sürgönyért Budapestről Párisba fizetni kell 1 frt 60 krt. 11-től 20 szögig bezárólag a sürgönyért fizetni kell 2 frt 60 krt. Ha 20 szónál több van a sürgönyben, akkor egészen 30 szögig bezárólag a sürgönyért fizetnek 3 frt 90 krt. Altalában, ha több mint 20 szóból áll a sürgöny, a fönnbél jelzett 2 frt 60 krhoz minden ujabbban hozzájárul 10—10 szó után még 1 frt 30 kr számítandó.

Mi ujság?

A belga királyné, boldogult József nádorunk leánya, legközelebb ismét Magyarországra jön. Ez utazása örvendetes családi eseménnyel van kapcsolatlan, melynél a királyné, mint Koburg főhercege fiatal nejének anyja — szintén jelen akar lenni.

Deák Ferencz hagyatékának árverése a mult vasárnap sem végződött, s folytatni fogják a legközelebbi vasárnapon. Eddig 3885 frt 35 kr gyűlt be. Az elárverezett tárgyak közt nagy ára emelkedett Lustkandel osztrák kőzöngének, nem a könyv tartalmaért, hanem mert az a példány volt ez, melyet Deák híres válaszában megírásához használt, s aláhuzásokkal és jegyzetekkel látott el. Neuhofter János vette meg 150 frtért, s azonnal a múzeumnak ajánlódta. József főherceg számára, ki szeret esztorgályozni, egy ráspolyt és fűrészt vettek.

Eötvös szobrát éreztetés végett a szoborbizottság a bécsi cs. kir. öntődébe küldötte, mint a mely intézet jó neve magában hordja a siker zálogát. A sors úgy akarta, hogy épen e jeles műintézetben érje a szobrot szerencsétlenség. Ugyanis az öntés alatt repedés történt, és e miatt a szobor törzsrészét egészen újra kell önteni. A szerződés értelmében az öntőde viseli ugyan a keletkezett tetemes kárt, de az öntés gyors befejezésének reménye is megfűszült. Ennek következtében a szoborbizottság kénytelen a szobor felállítását 1878. május haváról egy esztendővel későbbre elhalasztani.

Márkó albumai. A bibornok-prímás az idős Márkó Károly örökösétől megszerezte azt a két nagyterjedű albumot, melyekbe a hírneves tájképfestő apróbb tanulmányait gyűjtötte. A két gyűjtemény kétszázal több kiválóan érdekes lapból áll, s Márkó egész művészetének fejlődése és szelleme tükröződik bennök.

Eljegyzés. Weninger Vincez bájos ifjú leányát, Weninger Irma kisasszonyt eljegyezte Petschacher József, a kitünő műépítész.

Egy magyar mérnök kitüntetése. Retter Gyula, helybeli mérnök, a párisi világkiállítási csarnok épí-

tésvezetői által följé helyzetett mindazoknak, kik az ottani óriási kupola építésére pályáztak. Hazánkfát hízegő módon hivaték meg táviratilag Párisba. Retter készítő a nemzeti színház bérháza és az egyetemi könyvtár kupoláinak tervezeteit is, továbbá 6 rajzolta az indóház csarnokának tervezetét. A meghívásnak már eleget tett, a mennyiben Párisba utazott.

Körösy Józsefet, a fővárosi statisztikai hivatal igazgatóját, a párisi orvos-egylet és a párisi statisztikai társulat levelező tagjává választotta ama munkálkodása elismeréséül, melyet a halandóságának statisztikai táblázatok által való feldolgozása körül kifejtett.

Grófnó, mint tanító. Erdélyben a bethleni állami népiskola tanítónőjét pár hónap előtt áthelyezték Deésre, míg a bethleni népiskola tanítónő nélkül maradt. Azonban gróf Bethlen Sándornak segített a bajon, maga lejár a rendes időben az iskolába, s rendes órákat ad a tanuló leánykáknak, mint akár-mely tanítónő.

Az utolsó magyar dalársulat, mely még a „Komlóban“ működött, szintén feloszlott, s a hajdan híres „magyarok gyűhelyén“ is német sängerek vetették meg lábukat.

A párisi magyar csárda. Illmer ur, a budapesti Hungária szálloda bérője, a párisi Champ de Marson, a magyar kiállítás parkjában csárdát építtetett. Csárda cigány nélkül természetesen nem létezhetik, és Berkes 15 tagú társasággal megy ki, vörös s kék magyar öltözetben. Illmer ur bemutatandó a kiállítási orsz. bizottságnak egy Berkes Lajost, mint az ujon szervezett saját nemzeti konyháját (mert neki a csárdában csupán magyar ételeket szabad felszolgálni) — mult szombaton a Hungária egyik teremébe meghívta volt a bizottság tagjain kívül még a kormány egyes tagjait, Liszt Ferenczet, Mihaloviesot, Véghe stb.

Afrika küldött hittérítő. XIII. Leo pápa Franchi államtitkár azon tervét, mely Közép-Afrika megtérítését célozza — elfogadta. Tizenkét missionarius már el is indult Zanzibárba, s még április közepén e világrész belsejébe hatolnak. Livins pater a Viktoria és Albert tónál vállalta magára a térítést, Parcal paternak Tanganyikában lesz a főhadiszállása, s tervben van, hogy a térítést egészen Muata Nanvoig terjesztik ki. A kiküldött térítőket tudományos eszközök kezelésére is megantitották, úgy hogy utazásukból remélhetőleg nem csak a né-gerek, de a tudomány is hasznot fognak húzni.

Két afrikai utazó szerencsétlen sorsáról értesít a „Journal Officiel“. Shergold Smith hadnagy és társa Neel az angol kiküldő bizottság megbízásából indultak Afrika belsejébe, a hol Ugandába való utaztukban mindketten fölkonzultáltak. E szomorú esetet — mely alig egy hónap lefolyása alatt már az ötödik — egy zanzibári távirat hozta tudomásra.

A párisi commune-lázadásában Lecomte és Thomas halálraítélésében bírnészesnek vádolt Garcin csak nem rég jutott a francia hatóság kezei közé, s közelébb halálra ítélték. Remélhető azonban, hogy az ősz kommunard halálos ítéletét megváltoztatják. A commune egyik-másik tagja, a 84 éves *Deslay Károly* pedig e napokban hunyt el Svájcban, Neuenburgban. Szilárd jellemű férfi volt, s a commune dnlásai alatt ő mentette meg a francia bankot a csőcselék elől.

Megható temetési menet vonult végig mult szombaton a kerepesi uton. Két testvért temettek, kiket a tudóvsz egy napon ragadt el özvegy anyjoktól. Egyik *Nissenberger Gyula* ötödéves technikus, a másik: nővére, *Vilma*, tanító-képezdei növendék. Az egymás mellett haladó két gyászokcsi előtt a műegyetem növendékei és tanárai mentek, utána pedig a tanító-nőképezde növendékei. Nagy néptömeg kísérte a két halottat, s a sirnál Pollák Ernő technikus mondott búcsuztatót.

Öngyilkosság. Nagy-Kanizsán nagy megdöbbenést okoz *Toth Nándor* öngyilkossága. Ő volt kijelölve városi főkapitánynak, de a választás előtti estén agyonlőtte magát lakásán. Az öngyilkosság okát mély homály borítja. Tóth csak 34 éves volt.

Lesz mégis kongresszus. ha Berlinben nem, tehát Párisban. De ez nem a keleti ügyekkel foglalkozik, hanem irodalmi nemzetközi kongresszus lesz. Az eszmét a párisi írók társulatának egyik bizottsága pendíté meg, melynek elnökségét Viktor

Hugo vállalta el. A kongresszus jun. 6-tól 15-ig fog tartani, valamelyik városi középületben. A világ valamennyi irodalmi nevezetessége meghívást fog kapni a kongresszusra.

Elloptott rendjel. Don Karlostól még mult évi december hóban Milanóban ellopták az aranygyapju rendjét; azóta hasztalan nyomozták a tolvajokat. Most a rendőrség Bayonneban letartóztatta egy volt karlista tábornok nejét és anyósát, mert oladtak ily ékszereket, melyeket a Don Karlostól elloptattnak ismertek fel.

Egy festész műterméből. Egy berlini fiatal festész közelébb gyászba öltözött hölgy látogatott meg. Mintán budapesti özvegy gyanánt mutatta be magát, előadta azon kívánságát, hogy szeretné boldogult Móríc férje képét birni. Aztán ájtuyította a boldogult fényképét és pontosan leírta. Végül megkérde, ha a festész hajlandó-e bizonyos összegért azt elkészíteni. A festész részéről nagy a meglepődöttség, az özvegy részéről pedig nagy az öröm. Hat hét múlva eljőhet a képért. — Hat hét letelt, a gyászba borult asszony beállt. A festész a műterembe vezeti, hol egy emelvényen eltakart kép áll. Lelepezi és rendkívüli kíváncsisággal vizsgálja az özvegy vonásait. Minél szomorubb lesz az özvegy arca, annál derültebb válik a festész. Végül a nőnek két könyv tőle szemébe. A festész el van ragadtatva a hatástól, mit a kép élethűsége által előidézt. A könyvez özvegy végre zokogva mondá: „Oh Móríc, Móríc, mennyire megváltoztál!“

A keleti ügyeket elintézni akaró nagy háboru után eljutottunk a *keleti viszályhoz*, mely e pillanatban egészen egy új háboru előzményének fenyegető alakjában állt elő. Anglia nem tűri Oroszországnak a san-stefanoi békekötéssel dokumentált hatalmi terjeszkedését, monarchiánk szintén türelmetlennek valja a san-stefanoi békekötést. Mivel pedig kongresszus nem lesz, mely Európa érdekeihez hozzá szólhatna, egyelőre megindult a diplomáciai levélváltás, s az új angol külügyminiszter, Salisbury marquis egy erőlyes jegyzékben sorolja föl az angol érdekek megsértését; gr. Andrassy szintén felsorolta Ignatieff előtt monarchiánk sértett érdekeit, s Oroszország egyszerre két felől szorongatva látja magát, s vagy az engedékenységhoz, vagy újra a fegyverhez kell nyulnia. Eddig még eredménytelenül tett kísérleteket Konstantinápolyban, hogy háboru esetre a szultán szövetségét biztosítsa. Célzatos hírek ugyan nem hiányzanak, melyek még Osman pasát is egyszerre csak mint nagy muszka-barátot tüntetik föl, de az általános zűrzavarban mindig helyet találnak a legvalószínűlenebb föltevések is.

A Ferencz-József keserűvíz-forrásáról dr. Korányi királyi tanácsos és a Budapesti kir. tud. egyetemen a belgyógytan tanára, egy bizonyítványban 1878 évi február hó 15-én következőképp nyilatkozik: A „Ferencz-József keserűvíz“ különösen azáltal tűnik ki, hogy enyhén keserű, nem kellemetlen ize van; hogy már kicsiny, alig 150 grammnyi mennyiségben biztos hatása van, hogy ez aránylag rövid idő alatt, minden kellemetlen mellékhatás nélkül szokott bekövetkezni, és hogy a víz még hosszabb használat után sem zavarja meg az étvágyat és emésztést.

Halálozások.

DARMAY VIKTOR (családi nevén Viczmány Győző), a fiatal költőnemzedék egyik tehetséges tagja márczius 28-án elhunyt Kozmán, hová csak nem régen költözött el a fővárosból, hogy ott születési szivtárgyának bajában üdülést nyerhessen. Darmay még csak 28 éves volt, s így még csak ezután nyert volna tőle az irodalom maradandó becsülműveket, mint azt eddig irt költeményeiből joggal várni lehetett. Darmay a zempléni ifjabb nemzedék azon kised csoportjához tartozott, a kik a közpályára Szemere Miklós befolyása alatt léptek föl s radikális független irányu volt. Költeményei, melyek önálló kötetben is megjelentek, leginkább a hazáról és szerelméről szóltak, s bensőség és szilaj hűv jellemzik. Szilajdaga különben magánéletében is nyilatkozott. A visszavonás az emberekkel elmergesített természetét és alásta erős testalkatát. A véletlen úgy hozta magával, hogy egyik utolsó költeménye a „Vasárnapi Ujság“ mult heti számában ugyanakkor lásson napvilágot, mikor szerzője halála híre érkezett.

Pongrácz GUIDO, trencsénmegyei volt szolgabíró, Pongrácz Lajos képviselő fivére, közelébb elhunyt. Derék hazafi, s a szabadságharc vitéz katonája vezett el benne. Fiatal korában a hadseregnél szolgált, 1848-ban pedig mint nemzetőr szülőföldé tőjtjuka társait tanította a fegyverforgatásra, s a tót guerillakkal jól működött. Pongrácz különösen Debreczennél tűntette ki magát, hol egy merész roham által vívott ki a sereg jobb szárnya és centruma közt összeköttetést. A szabadságharc után Amerikába ment, hol harcolt

Venezuelában a szabadelvűekkel; majd czukor-és kávételep-igazgató lett, később kereskedő. Társaságba lépvé Somssichsal, hajót vetek s midőn ezen nagymennyiségű dohányt szállítottak, hajótörést szenvedtek; életüket uszással ugyan megmentették, de összes vagyonuk elveszett. Somssich nemskára meghalt, Pongrácz pedig öszvérhajtó lett, s csak a koronázás után térhetett vissza. Itthon előbb megyei számvivő, majd szolgabíró lett a szolnai járásban. Legközelebb hivatalától megválva, szülő falujában telepedett meg, ősi birtokán, hol őt — ki száz veszelty szerencsésen átélt — a dyphtheritis néhány óra alatt megölte.

Elhunytak még: MOLNÁR FERENCZ, Nagyvárad város tisztí főügyésze, kit ép e napokban újra megválasztott a közbizalom e tisztségre, s ki köztisztvisletben élő férfin volt, 67 éves korában. — CLEMENT GRÖBOV, temesvári távirati igazgató, ki a távirati igazgatók értekezletére jött Budapestre s itt érte a halál 45 éves korában. — BERGER ANDRÁS, a zalavári Benedek-rend konventjének tagja, alperjel, 69 éves korában. HANNY KÁROLY, nyugalmazott alezredes, a dunántúli lövészegyesület titkára. Sopronban. — VOLNY JÓZSEF, Kassa város nyugalmazott főorvosa 72 éves korában. — PARRY JÁNOS, Somogy-megye főorvosa, Kaposvárt. — KOSICS SÁNDOR, miniszteriumi segéd fogalmazó 30 éves korában. — ÖZV. FÉSTÜS MINÁLYNÉ, szül. Molnár Mária, 68 éves korában; VARGA AKOSKE, szül. Kelemen Róza 21 éves korában, mind kető N.-Váradon. — GELSEI GUTMANN HENRIKKE, jótékony derék nő, Tarnóczy Gusztáv képviselő anyósa, Nagy-Kanizsán. — Özvegy HOFFMANN ISTVÁNNE, adakozásairól messze vidéken ismert hölgy, Székes-Fehérváron. — FRECSKAY GÁBOR, Frecskay Jánosnak, a „Hon“ segédszerkesztőjének kis fia Budapestben.

Szerkesztői mondanivaló.

Selmecz. I. S. Ledorongolás, kivált előre s látatlanban egyáltalán sem volt ezúlnk. Csak a felhívás különözödo ortografiját akartuk kigúnyolni, s a czim érthetlenségére rámutatni. A munkát magát szivesen elvájuk és érdeme szerint fogunk emlékezni róla.

Az arany kereszt. A kis adoma ismeretes; de itt ott jól sikerült a feldolgozás, mig több helyen erőltetett a könnyűség s elárlaja a nehézséket, de a keresett rimeles. Aztán a czim s a befejezés nem tetszik. Nem az a földolog, hogy arra kellene a sulyt fektetni.

A hellen honfi siralma. Időzserősége ellen tán nem volna kifogás. A költemény azonban ismeretes, talán meg is jelent már magyarul és pedig ennél jobb fordításban.

Csikszoroda F. A. A kívánt szám elküldetett. A reklamáló levélre írott megjegyzés nem a kiadó-hivatalé, hanem a postai kézbesítőé. Magyarizata pedig az, hogy újabb intézkedés szerint a postahivataloknál kész *fűzős-támasztási lapok* vannak s minden hírlapreklamációt azokon kell beküldeni. Az oly reklamációt, melyek nem ezeken a lapokon küldetnek, postabér fizetendő.

Gr. Gy. Barátja névpapjára irt verse megíráhatja falusi alkalmi poézisek, de nyilvánosság elébe nem való.

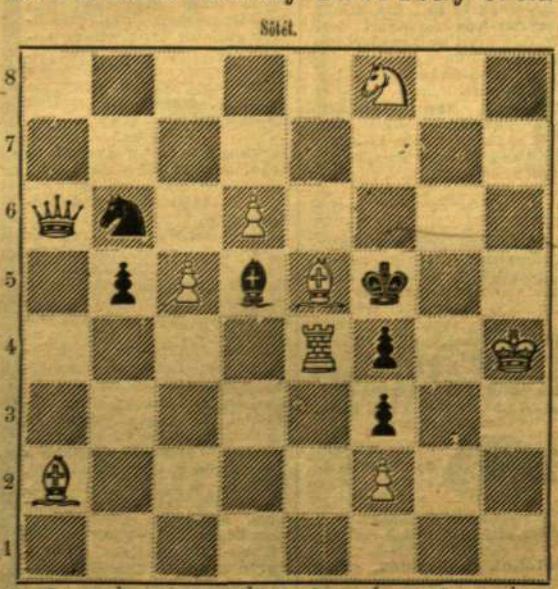
K. A. Heine újabb dalaiból (szabadon fordítva). A melyik legjobban volna köztök (III), az már megvan magyarul még job fordításban. A többi gyöngébb s így egyik sem küldhető.

R. L. K. I. „Bus lellem ábrándjai“. Hogy a s.-sz.-gyi nők nagyon szépek lehetnek, elhiszük; az anyák is nagyon szépek voltak; de az ön költészeti felhasználásai ugyancsak gyarlók. S miután ön már úgy is kinyomatta, semmi kedvünk azokat lapunkban még „köz-hírré“ is tenni.

Kritikán alul. Török emlíny. — Egy kép előtt. A tavasz. — Egbe ment föl. — Pusztán. Félreigom vadvirágos kalapom! Találkozás. Vigasztálás. A pusztai kút. — A hamis eskü. — Azt mondd, hogy... Látalak még egyszer. — Két szeretőm...

SAKKJATEK.

957-dik számú feladvány Dobrusky J.-tól.

Világos indul s a harmadik lépésre mattot mond.

A 951. számú feladvány megfejtése.

(Tilkovszky Fridolintól Egerben.)

Megfejtés.

Világos. Sötét.
1. Be4—c4 ..... h6—h5
2. Bd3—c3 ..... h5—h4
3. Fh7—d3 ..... F lép
4. F mattot ad.

Helyesen fejtették meg: Veszprémben: Fulöp József. Gelén: Glesinger Zsigmond. Sárospatakon: Gérecz Károly és Németh Péter. Miskolcon: Hartmann testvérek. Kolozsvárt: Csipkés Árpád. Kolozsmoston: Brauner Gyula. Bécsben: Bláthy Otto. Nagyazombaton: P. E. és B. L. A. conietus sakkör. Budapestén: K. J. és F. H. A. pesti sakkör.

Figyelmeztetésül!

Azon t. előfizetőinket, kiknek előfizetésük márczius végével lejár, felkérjük, hogy előfizetéseiket mielőbb megújítani sziveskedjenek, nehogy a lapok küldésében fennakadás álljon be.

Előzetési föltételeink negyedévre:

A Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok . . . 3 frt — kr,
A Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok . . . 3 frt 50 kr,
Kronikával együtt . . . 2 frt — kr,
Csupán a Vasárnapi Ujság . . . 2 frt — kr,
A Vasárnapi Ujság a Háború-Kronikával együtt . . . 2 frt 50 kr.

A Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok előfizetőinek külön mellékletül önálló füzetben adjuk a keleti háboru folyamának rövidre vont történetét, 3 ivre terjedő füzetben.

A Háború-Kronika című képes melléklapunkat, mely a háboru és a kongresszus befejezése után a Világos Kronikával együtt az előfizetőknek, azaz a hiteles, hatékony egyen a képekkel fog megjelenni, előfizetőknek negyedévre 50 kr., félévre 1 frt, egész évre 2 frt pótdíj mellett kaphatják meg. E mellékletet minden előfizetőnk arra az időre rendelheti meg, a melyre a füzet beküldött előfizetése szül.

T. előfizetőinket felkérjük, hogy sziveskedjenek az előfizetés megújításánál, vagy a Háború-Kronika megrendelésénél czimszalagjukból egy példányt a posta-utalványra ragasztva beküldeni, s minden reklamációt és egyéb a szátküldésre vonatkozó közleményeket a kiadó-hivatalhoz küldeni.

A Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok kiadó-hivatala (Budapest, egyetem-utca 4. sz. a.)

HETI-NAPTÁR. Márcz. hó.

Nap	Katholikus és protestans	Görög orosz	Izraelita
7	V F 5 Fekete vas. F 5 Julia	26 A 4 Gábor	4 Hanasz
8	H Dénes	27 Matrinia	5
9	K Dömötör Sebek, Hugó	28 Hilarium	6
10	S Ezechiel pép. Dániel	29 Márk püsp.	7
11	C Leo pápa	Arzslán	30 Klimaki J.
12	P Fajdalmas szűz Gyula	31 Ipaes	8 Mózés
13	S Ida	Ida	1 Április
			10 S. Hag.

Hold változása. ☾ Holdtálte 10-én 4 óra 11 perczkor délután.

Tartalom: Az angol sereg vezérei (két képpel). — Éjjel. — Pusztai találkozás (folyt.). — Angol matrózok hadigyakorlatai (képpel). — Spanyol koldusok (képpel). — Négy kép a magyar alvilágból (négy képpel). — A persa sah vadászatai. — Egyveleg. — Melléklet: Bányászlet Kaliforniában (hat képpel). — Néhány közéleti szó erodete. — Irodalom és művészet. — Közintézetek, egyetlek. — Közlekedés. — Mi ujság? — Halálozások. — Szerkesztői mondanivaló. — Heti naptár.

Felolós szerkesztő: Nagy Miklós.
(L. Egyetem-tér 2. sz.)

